

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
9/2012
10. marec 2012

Ludovít Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Stávame sa rišou hanby a zla? Strana 4.

Dve pravdy na vážkach národa Strana 5.

Profesor Ďurica o svojvůli mocných Strana 6.

Tisova poprava - justičný zločin? Strana 10.

Zo života Matice slovenskej Strana 11. - 12.

SLOVO O SLOVENSKU

V čase, keď držíte výťahok Slovenských národných novín v rukách (ak si ich kupujete v trafike), práve prebiehajú predčasné parlamentné voľby. Je to deň, ktorý zásadným spôsobom ovplyvní náš život v nasledujúcich, možno až štyroch rokoch. Voľby v roku 2010 pre mňa a iste i pre mnohých čitateľov SNN nedopadli najšťastnejšie. Po necelých dvoch rokoch sme však dostali šancu na reparát. A práve táto skutočnosť by mala zmodernizovať každého, kto nie je spokojný s vývojom, akým sa ubera Slovensko, aby svoje právo využil a rozhodoval zodpovedne.

Predčasné voľby sú udalosť, ktorá nie je veľmi častá a má jedno nezanedbateľné čaro. Tým, že volebný cyklus nebol dokončený, strany bývalej vládnej koalície nestihli uskutočniť značné časti svojho programu. Stihli len odkryť karty, ale dielo „skazy“ už, chvalabohu, nestihli doviesť dokonca. Dnes však vieme, že len náhodnou zhodou okolností sa podarilo zachrániť naše zdravotníctvo spod všemocných chápadiel Gorily (rozumej Penty). Táto finančná skupina si podriadila ministerstvo zdravotníctva a transformácia nemocníc na akciové spoločnosti bola len prvým, ale veľmi premysleným krokom, aby vo veľmi krátkom čase ovládla a skomercializovala celé naše zdravotníctvo. Aj v podpore malých podnikateľov minister Mihál spolu s ministrom Miklošom ukázali karty. Zásadná redukcia odpočítateľných položiek (zo 40 percent obrátu na 200 eur mesačne) či neuznanie povinných odvodov ako nákladových položiek je vec, ktorú, dúfam, živnostníci či všetci (SZČO) tejto vláde len tak nezabudnú.

Európu i svet čakajú ťažké časy a je len na nás voľičoch, či dáme šancu rozbitému, rozhádanému zlepenču, ktorý tvoria vyhorení a skompromitovaní politici, ktorí navyše oveľa viac bojujú proti sebe a za záujmy tých najbohatších, alebo vytvoríme podmienky pre silnú a stabilnú vládu, ktorej potreby bežných ľudí nie sú ľahostajné. Budúcnosť je v našich rukách. Dúfam, že svoj voľičský reparát zvládneme úspešne.

Roman MICHELKO

R -2012010

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Pripomíname si 73. výročie vzniku Slovenského štátu, neskoršej prvej Slovenskej republiky Matica je proti tabuizácii v objasňovaní národných dejín

BRATISLAVA (D. D. Kerný) - Tento týždeň si pripomenieme 73. výročie vyhlásenia prvej Slovenskej republiky - 14. marec 1939. Je to dátum, ktorý si určite zaslúži pozornosť. Preto sme toto číslo Slovenských národných novín venovali výročiu vzniku Slovenského štátu, na ktorý ani po 70. rokoch nemáme my Slováci vytvorený objektívny historicko-spoločenský názor. Mal by byť teda 14. marec naďalej zatracovaný deň alebo by ho mali politici vyhlásiť za pamätný deň v kalendári? S predsedom Matice slovenskej Mariánom TKÁČOM sme diskutovali o jeho význame pre slovenskú spoločnosť.

• **Matičné noviny v čase tototvyrcholenia volebného vývoja 2012 väčšinu tohto vydania venujú 14. marcu – čo to podľa vás ako predsedu Matice slovenskej, môže priniesť?**

Po tej špíne a neuveriteľných či už pravdivých alebo nepravdivých škandalózných informáciách v rámci naháňania či odháňania voličov – kto sa v tom vyzná? – môže náš pohľad smerom dozadu len pomôcť na ceste dopredu. Po voľbách sa predsa vždy linajkuje nasledujúci vývoj. Predovšetkým však, a to si najviac želim, ide o odtabuizovanie témy zbytočne zahalenej do hmli nepoznania, či ešte horšie – polopoznania. Som presvedčený, že platí ono biblické: „Poznáte pravdu a pravda vás oslobodí.“ Ide už len o pravdu, o jej seriózne hľadanie bez klapiek na očiach.

• **Ako pre známeho autora historických, popularizačných literárnych diel, ale aj rozhlasových a**

televíznych dramatiizácií – aký to má v dnešnej atmosfére slovenskej spoločnosti význam?

Hľadať, či dokonca dobýjať sa k pravde, má vždy význam. Nedostatok pravdivého poznania o našej dávnej minulosti, ale i tej nedávnej, sa odzrkadľuje na našej prítomnosti plnej tápania i niečoho, čo slovenské doterajšie dejiny vlastne nepoznajú: dnes akoby si lož sadla za stôl, akoby platilo, kto neklam, ten ani nežije! Keď si mi pripomenul rozhlasové seriály, v poslednom sa venujem rodu Pružinskovcov, z ktorých pochádza Dr. Mikuláš Pružinský, minister financií v rokoch 1939 – 1945. Ten muž bol takým ministrom financií, akého sme po ňom ešte asi nemali, a ktovie, či budeme mať. Ten muž neváhal podpísať daňový doplatok a penále pre „Mikuláša Pružinského“ a na pripomienku tajomníka, že podpisuje pokutu pre seba, odvetil, že v tej chvíli on je ministrom financií a nie Mikulášom Pružinským. A keď prechádzal na starom úradnom aute

(nové si nekúpil) miestom, kde financii vyberali daň na čiare, teda poplatok za dovoz potravín do Bratislavy, službukonajúci financ ho spoznal, zasalutoval a posielal auto ďalej. Minister však vytiahol z vrečka papier a požiadal: „Tu je zoznam potravín, ktoré veziem, manželka všetko spísala, prosím vyrubiť daň!“ Po vojne aj Mikuláša Pružinského súdili a odsúdili. Sudca Karel Bedrna mu položil otázku: „Proč jste se tedy stal ministrem financii 14. marca 1939?“ A Pružinského odpovedal: „Nuž ak už tu štát bol, bolo isté, že potrebuje súdy, úrady, školy, cesty, poštu, železniciu aj štátne financie. Tým, žeby som bol neprijal ministerské kreslo, nič by sa nebolo zmenilo, akurát ministrom bol by zaiste nacist, Nemec, ako to bolo v protektorátnej vláde, a ten by výlučne slúžil nacistickým záujmom.“ Nezaslúžia si skutky napríklad takého muža, aby sa na ne nezabúdalo? Nemôžu nás inšpirovať v časoch, keď nekradnúť je pojmom takmer neznámym?

• **Cieľom – súdiac podľa tvojich vyjadrení – je nielen odstrániť akékoľvek tabu vo výklade slovenských dejín, ale aj pokus odstrániť názor, že 14. marec musí rozdeľovať slovenskú spoločnosť, je to tak?**

Je to tak! Myslím si, že nastal, či nastáva čas, aby sme odložili bokom apriórne áno-áno, nie-nie. Sú dva také dátumy v našich novodobých dejinách, ktoré akoby sa nevedeli „zmieriť“: 14. marec a 29. august. Bol by však 29. august nebyť 14. marca? Vzácná žena, maticiarica a v mladosti partizánka Eva Kristinová odpovedá: „Marec 1939 a august 1944 sú dva medzníky, bez ktorých by sme neboli. Bez prvej Slovenskej republiky by nebolo mohlo vzniknúť Slovenské národné povstanie, lebo by nebola armáda a zbrane. A bez SNP by sme neboli prežili Benešovu povojnovú pomstu.“

(Viac na 2. strane)

Produkcja slovenského poľnohospodárstva mizne z našich stolov ako para nad hrncom Vládnutie v štýle zlostnej macochy

BRATISLAVA (Ivan BROŽÍK) – Úradníkom na ministerstvách porozdeľovali odmeny, o akých sa bežným občanom môže iba snívať, a šéfovia rezortov sa pobrali loviť do terénu volebné ovečky. Už mesiace tento štát nikto neriadi, nikto tu nevládne. Skutočné ovce zo salašov pritom miznú, chov dobytky je zdecimovaný, rastlinná výroba dožíva na celoplošnom siatí repky. Slovenskému poľnohospodárstvu veľmi málo pomôžu chabé výzvy – „kupujte slovenské výrobky“.

Štedré odmeny sa rozdeľujú aj na ministerstve pôdohospodárstva.

Národné hospodárstvo nemôže fungovať, ak nefunguje jeho primárny sektor alebo ktorákoľvek jeho časť. A tou určite poľnohospodárstvo je. Je zarážajúce, že táto takmer stredoškolská poučka ešte nedošla našim superkonómom a kindermanažmentom slovenských ministerstiev s dosahom na hospodárstvo štátu. Chovatelia hovädzieho dobytky v Rakúsku dostávajú štátnu pomoc, teda od svojej vlády vo Viedni, vo výške 297 eur na kus. U nás? Slovom – päť eur. Nech naši ministri, cestujúci po vidieckych regiónoch Slovenska, gazdom zdôvodnia, prečo tento rok chovatelia dobytky u nás už nedostanú 47 miliónov eur celkových podpôr, ale len 18, teda iba tretinu. To by boli iné rozhovory! V každom voleb-

nom programe sa čaruje so slovom nezamestnanosť a jej riešenie. Slovenské poľnohospodárstvo momentálne zamestnáva asi sedemdesiat tisíc ľudí. Jeho celoštátny potenciál je však dvojnásobný. Európska únia podľa Lisabonskej zmluvy nefunguje na princípe malých a veľkých štátov. Naopak garantuje rovnocennosť, spravodlivosť a rovnaký podiel na rozhodovaní. Tak prečo je objem poľnohospodárskych dotácií do „starých“ štátov Únie päťnásobne vyšší ako do nových, vrátane Slovenska? Prečo sme na pokyn z Bruselu museli znížiť stavby dobytky, prečo máme stanovené likvidačné kvóty na výrobu mlieka, prečo nesmie obrábať pôdu?

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Jozefa BANÁŠA, expolitika a spisovateľa

• **Ako ste vnímali ako bývalý politik situáciu pred predčasnými voľbami?**

To, čo sa dialo pred voľbami, vo mne, rovnako ako vo všetkých normálnych občanoch Slovenskej republiky, vyvolalo rozpaky, dezilúziu a hnev. Porušovali sa nielen etické normy, ale i zákonné. Už sme takmer zabudli, keď Národná rada (NR) SR schvaľovala euroval a strana SaS bola proti. O tri dni parlament ten istý návrh o eurovale schválil, hoci zákon – v tomto prípade rokovací poriadok, hovorí úplne jasne, že ten istý zákon sa môže predložiť na rokovanie najskôr o pol roka. Pokiaľ občan vidí, že mocní porušujú zákony, strácajú aj oni zábrany konať protizákonne.

V románe Sezóna potkanov (čitateľa ho už premenovali na Sezónu goríl) píšem o špinavostiach vo vrcholovej politike, avšak cunami politického bahna, ktoré na nás pred voľbami vyliali politici, prekonalo najhoršie sny.

• **Je to skutočne také zlé?**

V komédii No comment hovorím, že toto časté zvolanie politikov znamená v preklade – máte pravdu. Ibaže ja som spisovateľ, a preto veci komentujem. Potvrďuje sa, že najdôležitejším orgánom politika nie je mozog, ale žalúdok, kauza Gorila ukázala, že v demokracii môžu beztrestne kraťnúť len bohatí. Čo sa dá robiť, platí, že politika je druhé najstaršie remeslo

na svete, ako veľmi sa na to prvé podobá.

• **Kam smeruje slovenská kultúra?**

Ako môžem vedieť, kam smeruje slovenská kultúra, keď neviem, kam smeruje Slovensko? Meradlom kvality kultúry je jej schopnosť presadiť sa vo svete. Každému normálnemu človeku je jasné, že ak bude obraz Slovenska za hranicami taký, aký je, budeme všade za potrimiskárov. Kým na Slovensku sa jedna polovica tvorcov hlučne bije do národnárskej hrude a tá druhá do kozmopolitnej, svet zaujíma výlučne sila osobnosti a jej diela. Kým budú o kultúre rozhodovať politickí nominanti, nezlepší sa to. (rkh)

Pripomínajte si 73. výročie vzniku Slovenského štátu, neskoršej prvej Slovenskej republiky

Matica je proti tabuizácii v objasňovaní národných dejín

(Dokončenie z 1. strany) – Ak toto dokážeme s pokojnou hlavou pochopiť, začneme chápať aj logiku našich dejín. Napokon, aby som vec trochu odľahčil. Veď 14. marca sa predseda v dejinách udiali aj iné veci: pápež Pius VI. na žiadosť Márie Terezie nariadil ešte 21. júla 1777 sláviť vo všetkých kostoloch monarchie liturgickú spomienku na obidvoch solúnskych bratov práve 14. marca a v rovnaký deň roku 1909 oslobodil pápež Pius X. spod Párvyho obžaloby Andreja Hlinku. To isté platí napokon aj o 29. auguste: v roku 1526 porazili Turci pri Moháči Uhrov.

• Slovenská politika nemala 14. marca 1939 vo vtedajšej strednej Európe a vtedajšom veľmocenskom rozložení síl nijakú inú alternatívu – v dejinách Slovenska sa to potom ešte niekoľkokrát opakovalo – prečo nemáme pochopenie pre 14. marec 1939, deň, keď sa po prvý raz legitímne odhlasoval zákon o Slovenskom štáte – a napriek neskorším desaťročiam ma-

sakrovania slovenských dejín, ako aj doslova ich účastníkov – snaha o vlastnú štátnosť už nikdy nezankla?

Vytrvalé ignorovanie tohto dátumu je už na prvý pohľad rovnako čudné, ako keby sme si nepamätali narodeniny napríklad starého otca len preto, že počas jeho života sa mu pritrafili aj nedobré skutky. Dodnes pretrvávajúca výčitka, že Slováci 14. marca 1939 „rozbili Česko-Slovensko“, je nepravdivá. Osud Česko-Slovenska bol spečatený dávno predtým, vedel o tom aj Beneš, keď nasadol na aeroplán a nechal národ napospas osudu. Napokon priamy svedok Pavol Čarnogurský povedal, že Slováci si „zachraňovali holú existenciu – Slovenský štát bol výsledok neslovenských záujmov a jediná možnosť záchranu národného života“. Veď 14. marca 1939 sa nestalo nič iné, teda nič menšie ako záchrana Slovenska a Slovákov pred rozparcelovaním! A pokiaľ ide o smutné udalosti, ktoré prišli po tomto dátume, pýtajme sa: keby nebol 14. marec, neudiali by sa?

Veď nevinných Židov prenasledovali všade na okoli, teda bez ohľadu na dátumy. To isté napokon platí, ak už porovnávame, aj o 29. auguste. Smutný, tragický osud Židov bol vypuknutí SNP neodvratný, každý už vedel, kam ich Nemci odvážajú. Aj preto ich zachraňoval, kto len vládol, preto je tak veľa Slovákov zapísaných medzi spravodlivými v Yad Vašem. Napokon vezmem si na pomoc Eugena Löbla, slovenského vlastenca židovského pôvodu, ktorého o. i. odsúdili v známom procese so Slánskym a spol.: „Musíme otvorene povedať, že Slovenský štát zachránil slovenský národ pred rozdelením a pred maďarskou okupáciou... nemožno paušálne zatracovať všetko, čo sa za vojny v Slovenskej republike robilo. Bolo by to preberanie komunistických a čechoslováckych kritérií a popieranie objektívneho zhodnotenia doby.“ Teda nejde o nič iné, len o objektívne zhodnotenie doby, ktorá – slovami mladého historika Martina Lacka – „znamenala pozitívnu skúsenosť národa s vlastnou štátnosťou“.

• Boli ste priamym účastníkom, ako aj aktérom posledného slovenského zdvihu k štátnosti – v čom sú a v čom nie sú podľa teba historické paralely, ako aj poučenia osobitne pre maticné úsilie, maticnú pôdu a maticné médiá?

Nezúšťujem dvakrát do tej istej rieky, to nie, ale akýsi inde nevidaný „strach“ z osamostatnenia sa bol rovnako pred rokom 1939, ako aj pred rokom 1993. Siedmeho marca 1939 sa Tiso opýtal financa Dr. Hrnčára: „Sme my Slováci finančne sebestační?“ a keď počul, že v rozpočte nám asi bude chýbať štvrtina príjmov, konštatoval: „Vyhlásiť štát je ľahko, ale udržať ho!“ Pred januárom 1993 som patril do neveľkej skupiny ekonómov, ktorí tvrdili – a mali pravdu –, že netreba sa báť, že na to máme. A to považujem aj za poučenie pre maticnú i nematicnú prítomnosť. Netreba sa báť, lebo toho, kto sa bojí, ostatní sa neboja.

• Sú maticné médiá otvorené pre plejadu odborníkov, ktorí sa 14. marcom po roku 1990 zaberali ako

vedci a výskumníci a nie ako publicistickí propagandisti – veď napríklad neprístupné a nezverejnené denníky Karola Sidora, jedného z hlavných postáv rokov 1939 – 1940, vyšli až v roku 2011!

Samozrejme, že sú. Treba dať možnosť pozeráť sa na 14. marec či 29. august a všetko, čo po nich nasledovalo otvorene a zo všetkých možných hľadísk. Len tak nás „pravda oslobodí“. A pokiaľ ide o teba, pán redaktor, neviem sa dočkať chvíle, kedy ponúkneš maticnému vydavateľstvu slovenský preklad knihy Wolfganga Venohra Aufstand der Slowaken, der Freiheitskampf von 1944, ktorá vyšla pred dvadsiatimi rokmi! Nie je čudné, že za toľký čas, nebyť tvojej recenzie, boli a sú utajované pred nami zaujímavé informácie. Napríklad, že „päť rokov samostatného štátu rozhodným spôsobom upevnilo národné sebavedomie Slovákov a rast národnej sebadôvery bolo v období štátnej samostatnosti cítiť na každom kroku“. Aj tu je odpoveď na otázku, prečo sa vlastných dejín bojíme ako hádam nijaký iný národ na svete. Ktosi nám celé veky tajil a prekrúcal pravdu o našich predkoch i o nás a zdá sa, že ani po „osudových“ dvadsiatich rokoch slovenského štátu číslo dva to nie je inak. Čas na zmenu dozrel, ak neprezrel. Dajme sa do toho, Slováci!

Produkcija slovenského poľnohospodárstva mizne z našich stolov ako para nad hrncom

Vládnutie v štýle zlej macochy

(Dokončenie z 1. strany) – Na vlnajšom stretnutí poľnohospodárov v Nitre predseda Poľnohospodárskeho družstva (PD) Prašice Jozef Urmínsky informoval, že na základe „metodiky“ z Bruselu bude musieť jeho družstvo úhorovať 305 hektárov pôdy. Sedem percent celkového pôdneho fondu musí u nás úhorovať každé PD! Ale aj tí farmári, ktorí hospodária samostatne.

BRUSELSKÉ SELANKY

Keď sa naši ministri alebo premiérka vyberú do Bruselu, čo tam vlastne robia? Ako obhajujú naozaj existenciu záujmy Slovenska? Dajú prednosť atraktívnej fotografii s pani Merkelovou pred neprijemnými rokovania- mi a predkladajú námietky? A akou mierou poznania je vybavená veselá novinárska družina, tvoriaca pomerne často sprievod

Tisíciky hektárov pôdy zostávajú úhorom.

tých našich, aby mohla zaznamenať ich stísky rúk s potentátmi Európy? Českí predstavitelia v Bruseli protestujú, rokujú, avizujú vzdor. Dokonca českí farmári si za spoločné peniaze najali profesionálnych lobistov a posla-

li ich do Bruselu, aby vyrokovali aspoň niečo v ich prospech.

OSAMELÝ OBHAJCA

Odborník, ktorý jedno desaťročie viedol Slovenskú poľnohospodársku a potravinovú

komoru, predseda PD z Nových Sadov Ivan Oravec na vyššie spomínanom stretnutí v Nitre varoval: „Nemôžeme zostať pokorní. Veď pokorní sú tí, ktorí bez slova položia svoju hlavu na klát.“ Ivan Oravec tiež upozorňoval, že pôdu, ktorú teraz úhorujeme na pokyn z Bruselu, si o niekoľko rokov poskupujú farmári z celej Európy. A budú na nej vyrábať. Ak im už teraz patrí polovica európskeho trhu, potom po získaní pôdy budú diktovať dumpingové ceny oni. Ivan Oravec pri inej príležitosti pripomenul, akými cestami sa jednotlivé krajiny EÚ usilujú ochrániť domácich producentov. Vo Francúzsku napríklad pripravujú zákon o znížení daní poľnohospodárom a tiež o štátom podporovanom poistení proti škodám na úrodách. V Taliansku chcú výrazne dotovať nákup produkcie priamo u výrobcu. V Dánsku skresávajú poľnohospodárom všetky poplatky, znižujú ich daňové zataženie a prijímajú ekonomické balíky na

podporu ich produkcie. V Poľsku je taká miera štátnej podpory, že produkcia v agrosektore z roka na rok rastie.

A OPĀT OTÁZKY

Prečo má Slovensko toľko rôznych a neraz aj znesvárených, navzájom sa požíerajúcich stavovských organizácií? Prečo máme dve agrárne komory, načo a komu slúžia dve potravinárske komory? Chcú toho naozaj naši roľníci od vlády veľa? Už pred dvomi rokmi za nich odpovedal Ivan Oravec a jeho odpoveď je aktuálna aj dnes: „Nechceme nič viac, iba rovnaké podmienky na podnikanie ako naši kolegovia z pôvodnej EÚ-15. Je verejne známe, že sa nebojíme konkurencie, ale nerovnakých podmienok. Tento náš ‚sen‘ sa však skôr vzdáva, ako naplňa. Roľník v niektorých obciach so strachom otvára už i obálku, v ktorej sa nachádza záväzné nariadenie obce o daniach.“

Foto: Emil SEMANCO

VŠIMLI SME SI

Priateľské listy od Lucie Žitňanskej

Dostal som do schránky list. S mojim titulom, menom a presnou adresou. V predvolebnom období ich chodilo neúrekom s takmer nekončiacim sa zoznamom sľubov. Pani Lucia Žitňanská z SDKÚ-DS oslovuje adresátov priateľsky. Konštatuje, že nám záleží na Slovensku a že máme spoločné záujmy. Pripomenie svoje zásluhy v kresle ministerky spravodlivosti tak, ako ich vidí ona. Pani Žitňanská v ďalšej časti osobného listu konštatuje, že sa na mňa spolieha. Aj by to potešilo a naplnilo hrdosťou, keby... Pani Žitňanská mi píše, že ma bude potrebovať.

A že spolu dokážeme veľa. Nuž hej, keby...

Keby tá istá pani Žitňanská dva dni po zostavení vlády prišla do budovy Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky ako človek, ako štátny úradník, ako minister od slova služobník, potom by bolo všetko v poriadku a jej osobný list by po takom časovom odstupe potešil. Lenže – pani priateľka Žitňanská prišla na ministerstvo ako povodeň, ktorá má zmiesť všetko, čo tam bolo. Cez svojich pajtášov hneď v prvých dňoch „úradovania“ rozposlala po ministerstve iné listy. Výpovede. Okamžité. Bez toho, aby čo i len slovom prejavila snahu komunikovať s prepúšťanými.

Dnes potrebuje aj mňa a nazýva ma priateľom. Vraj čo všetko spolu dokážeme. Pani Žitňanská, z práce ste ma vykopli ako psa! A váš list? Sluší človek by sa hanbil a ospravedlnil. Pani Žitňanská, vyzvali ste ma, aby som zväžil, koho volíť. V tom som vás poslúchol. Nevôlil som vás a ľudí, ktorí majú feudálny prístup k zamestnancom. A nenazývajte ma, prosím, priateľom!

Ivan BROŽÍK
Foto: www.patriot.sk

Maďari na obsadenie východného Slovenska zabúdajú Hitlerovskí pohrobkovia

Minulý mesiac sa v Maďarsku uskutočnila oficiálna smútočná spomienka na 69. výročie tragédie 2. maďarskej armády na Done v roku 1943. Sovietske vojská v poslednej fáze bitky o Stalingrad a počas následnej ofenzívy (13. – 27. január 1943) úplne rozdrvili na hornom Done spojenecké hitlerovské nemecké, maďarské a talianske vojská. Len samotná dvestotisícová maďarská armáda, zložená z ôsmich divízií, stratila vtedy 100 – 120 tisíc vojakov a dôstojníkov.

Koľko presne, vtedy nikto nevedel a Maďari to nevedia doteraz. Do ruského zajatia

padlo okolo 26 tisíc Maďarov. O katastrofe na Done sa ľudia v Maďarsku dozvedeli od jednotlivých utečencov. Porážka pod Voronežou mala v neveľkom Maďarsku väčší dosah ako Stalingrad pre Nemcov. Za pätnásť dní bojov Maďarsko stratilo polovicu svojich ozbrojených síl...

RIPORT

Smútočné obrady v Budapešti sa začali 12. januára v Budínskej pevnosti v chráme sv. Matúša. Tu sa uskutočnila tryzna, na ktorej boli prítomní predseda parlamentu László Kóvér a manželka prezidenta Pála Schmitta Katalin Makrajová. Omšu odsúžil vojenský ordinár katolíckeho biskupstva Ladislav Biró. Spomienková slávnosť pokračovala v susednom dvore múzea a inštitútu vojenskej histórie pri pamätnej tabuli 2. armády, kde sa na spomienkovej ceremónii zúčastnil minister obrany Maďarska Csaba Hende. Vo svojom

prejave okrem iného povedal, že v predvečer II. svetovej vojny sa maďarská armáda pripravovala na ozbrojený konflikt v strednej Európe s podobne silným potenciálnym protivníkom, aby zabezpečila suverenitu a záujmy svojho štátu (Malú vojnu a obsadenie východného Slovenska nespomenul). Namiesto toho bolo maďarskej armáde súdené postaviť sa najväčšej armáde na svete a pri plnení nezvládnutelných úloh vykrvácala. Minister Hende fakticky odštartoval trojdňovú akciu – XII. pamätný pochod cti hrdinov od Donu. Účastníci tohto už tradičného podujatia, vojaci a záložníci maďarskej armády, ale tiež členovia záujmových vojensko-historických organizácií, všetci oblečení v uniformách maďarskej armády z čias II. svetovej vojny, počas neho, počnúc 27. januárom, uskutočnili peší pochod po krajine.

Jozef MIŽÁK
Foto:www.noviny.sk

Čo urobil Čarnogurský pre Slovensko?

Eva ZELENAYOVÁ

Ján Čarnogurský odštartoval prezidentskú kampaň. Že bude kandidovať na funkciu hlavy štátu, sa dalo čakať. Už v roku 1993 pred prvými prezidentskými voľbami mal túto ambíciu. Na novinársku otázku či bude kandidovať, mi odpovedal – zatiaľ nie. Bolo to krátko po tom, čo KDH, ktorému predsedal, ako jediný z parlamentných politických klubov hlasovalo proti zvrchovanosti Slovenskej republiky. Prepadávajúce sa preferencie tohto politického subjektu ho donútili rezignovať na funkciu lídra, ale v Pavlovi Hrušovskom zabezpečil svojho nástupcu. Až prekvapujúco úprimne pri odchode z politiky povedal, že ako občan sa bude môcť slobodne vyjadrovať. Počas vlády Mečiara bolo KDH

v opozícii a bolo lídrom opozičných aktivít. Organizovalo rozličné mítingy, aj za slobodu slova. Keď som sa ho opýtala, prečo to KDH robí, veď nejestvuje nijaký problém so slobodou slova, povedal – preventívne. Keď Mečiar vyzval ľudí, aby kupovali domáce výrobky, čím zabezpečia prácu domácim výrobcam, tak ho opozícia na čele s KDH vysmiala, že občan si potrebuje vybrať, trh potrebuje konkurenciu. Keď Mečiar cestoval do Moskvy, kde sa javilo veľké odbytište pre náš obuvnícky priemysel, KDH iniciovalo protesty proti vláde, ktorá nás orientuje na Východ.

Keď už bolo HZDS natofko oslabené, že nehrozil návrat Mečiara, Čarnogurský bol jediný politik, ktorý odmietol návrh po-

staviť Mečiara pred súd. Zrejme vedel prečo. Slovenské porekadlo hovorí, nebude zo psa slanina ani z vlka baranina. Slovenská politická pravica nemá adekvátneho kandidáta na funkciu prezidenta. Čarnogurský je dobrý stratég. Kedysi rozdeľoval spoločnosť na kresťana priam brutálnym spôso-

KOMENTÁR

bom. V súčasnosti ho paradoxne ľavicový aktivista Eduard Chmelár nazval človekom spájajúcim spoločnosť. Politik, ktorý v roku 1992 hlasoval proti zvrchovanosti Slovenskej republiky, nemal odvahu na výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky ísť s občanmi tejto krajiny k niektorým zo symbolických

památnikov národa, radšej sa vybral do susedného Maďarska osláviť tento sviatok výstupom na Matru. Ľavičiara, ateistu a kozmopolitu Chmelára to tak nadchlo, že ho označil za skvelého kandidáta na prezidenta republiky.

Čarnogurský v ostatných verejných vystúpeniach neváhal mať iný názor na prípadnú koalíciu KDH so Smerom, ako má súčasné vedenie hnutia. Kresťanskí demokrati sú evidentne rozdelení do dvoch táborov, jedni sú za spoluprácu so Smerom, druhí ju odmietajú. Prezidentské voľby budú až v roku 2014. Prečo Čarnogurský svoj záujem kandidovať v prezidentských voľbách naznačil tak skoro? O politike KDH je známe: aj áno, aj nie. Vyjadrenia Čarnogurského a Figela po nedávnej rade KDH absolútne zodpovedajú tejto charakteristike. Čarnogurského vystúpenie pred parlamentnými voľbami s jasne formulovanou víziou možnosti spolupráce KDH so Smerom bolo predovšetkým posolstvom pre tých voličov, ktorí si takúto politiku KDH želajú. A skvelým štartom do prezidentskej kampane.

Nie je bez zaujímavosti, že za doterajšieho prezidentského kandidáta KDH bol považovaný Pavol Hrušovský. Čo sa stalo, že svoju pozíciu prepustil Jánovi Čarnogurskému? Obchod? Čarnogurský zrejme vycítil príležitosť, že v budúcich prezidentských voľbách by mohla rezonovať otázka kandidáta bez komunistickej minulosti. KDH sa v súčasnosti dostalo na pozíciu najsilnejšej pravicovej strany. Ak by vyšlo so svojim kandidátom, ostatné politické subjekty by ho zrejme podporili. Navyše, vstup Čarnogurského do predvolebnej kampane otvoril kresťanským demokratom veľký manévrovací priestor. Otvára dvere koalícii so Smerom, pričom líder kresťanských demokratov stále môže argumentovať tým, že Čarnogurský nie je v politických štruktúrach KDH. A čo Hrušovský? Neocitol sa v pozíciu, v akej bol v roku 1993 Gašparovič, keď musel ustúpiť staršiemu Kováčovi? Napokon bez Čarnogurského podpory by sa zrejme nebol stal predsedom KDH.

Dnešná realita a volebné lákadlá

Oto BALOGH

O výsledkoch predčasných parlamentných volieb sa už rozhodlo. Otázkou zostáva, ktorej parlamentnej strane sa podarí zostaviť novú vládu. Či jej súčasťou bude aj niektorá zo strán bývalej pravicovej koalície nevedno, v každom prípade je však z pohľadu voliča na mieste rekapitulácia, ako niekdajšie vládne strany naložili s dôverou, ktorú dostali od voličov. Predvolebné sľuby o nových pracovných miestach, zdravšom podnikateľskom prostredí, zjednodušení systému odvodov a daní, nezvyšovaní daní, zlepšení stavu zdravotníctva či sprehľadnení financovania politických strán vydržali približne rovnako dlho ako súdržnosť pravicovej koalície.

Pokrivkavanie ich súdržnosti sa začalo hneď pri výbere generálneho prokurátora. Premiérka pred prvou voľbou vyhlásila, že „tajná voľba by mala byť seriózna, dôstojná a hlavne nespochybniteľná“. Neskôr vláda prijala zákon o zmene voľby generálneho prokurátora z tajnej na verejnú a nechala si ho odobriť parlamentom. Vzápätí po voľbách padol aj mýtus o konci politických nominácií v štátnej správe. Hoci premiérka tvrdila, že „žiadne politické nominácie sa na úrade vlády nedejú ani nediaľi“, ukázalo sa, že riadiace posty na Úrade vlády SR kompletne obsadilo vedenie mládežníckej organizácie SDKÚ-DS. Praskla aj bublina o potieraní korupcie a klientelizmu, keď sa

prevalili kauzy ako „hayekovci“, rozdávanie bytov v bratislavskom Starom meste, pochybné verejné súťaže v Správe štátnych hmotných rezerv (kauzy platina či predaj vykurovacích olejov), škandál s prenájmom budovy pre Daňové riaditeľstvo v Košiciach

POZNÁMKA

od firmy okresného predsedu SDKÚ a naposledy kolaps Finančnej správy. Úplne zabudnuté zostalo voličské „zaklínadlo“ o podpore strednej triedy a nezvyšovaní daní a odvodov.

„My nepôjdeme cestou zvyšovania daní,“ sľubovala Radičová pred voľbami. V septembri 2010 pravicová schválila zvýšenie DPH z 19 na

20 percent s platnosťou od 1. 1. 2011 ako dočasné opatrenie, kým sa schodok verejnej správy dostane pod 3 percentá HDP. Rozhodla o zvýšení daňovo-odvodového zaťaženia živnostníkov a ľudí pracujúcich na dohodu, o zvýšení daní z nehnuteľností, znížila paušálne náklady živnostníkov a zaviedla odvod z príjmu z prenájmu nehnuteľnosti. Aj zabezpečovanie premiérky, „že zvýšenie DPH, sa nepremietne do cien v obchodoch“, bolo len zbožným želaním. Rovnaký bol príslub: „Uľahovať opasky sa s istotou už nebudú!“ Ten dala premiérka pri príležitosti ročného hodnotenia činnosti pravicového kabinetu. V skutočnosti zdraželi energie pre domácnosti (plyn, vodné a stočné, elektrina) i pre podnikateľov, zdraželo cestovné v železničnej a autobusovej doprave, vyššia je spotrebná daň na cigarety a alkohol, cena diaľničných nálepiek i daň z nehnuteľností. Napriek zdôrazňovaniu potreby šetriť, koncom uplynulého a začiatkom tohto roka ministerstvá rozdali státisíce

eur na odmenách. Nevedno, koľko ľudí uverilo sľubu I. Radičovej: „My nemáme v pláne privatizovať. Toto chceme prehlásiť a vyhlásiť“, ktorý zaznel v júni 2010. Tí, čo neverili, urobili dobre, lebo vláda rozhodla o privatizácii železničného Carga či šiestich teplární. Neslávne dopadol aj sľub prepusteným zamestnancom v železničných spoločnostiach o plynulom prechode do nových zamestnaní. „Všetky sľuby, ktoré sme počuli od pani premiérky či ministrov práce a dopravy, boli len prázdne slová,“ skonštatoval predák OZ železničiarov. Vláda porušila aj dohodu s odborármi a zaviedla jednotnú minimálnu mzdu a rozhodla aj o zrušení garancii pre občanov sporiacich v II. pilieri dôchodkového sporenia v dôchodkových správcoch spoločnostiach.

„Marketing je pekná vec, ale keď je produkt nanič, tak skôr či neskôr praskne,“ napísal v jednom zo svojich blogov exminister Mikloš. Výstižnejšie hodnotenie vlády, ktorej bol členom, by sme hľadali márne.

AKO BOLO, ČO BOLO

Ján Kalinčiak opísal škandál s kupovaním voličov vo svojom románe Reštaurácia. O ďalšom mi rozprával tajomník prešovského divadla Vít Orlický, ktorý po vojne organizoval vo Zvolene boxerské stretnutia.

Vo voľbách v roku 1946 súperili komunisti s demokratmi. Vít chcel usporiadať boxerské šou, v ktorom si obe strany „dajú po papuli“. Plagáty ohlásili boxerský zápas storočia. Ešte pod nimi nezaschol lep a už Víta zdrapili na ulici dvaja v kožáčkoch a odviekli na sekretariát demokratickej strany. Opýtali sa ho: „Kto vyhrá?“ Odpovedal: „Naši.“ Len čo vyšiel na ulicu, už ho brali ďalší na výbor komunistickej strany a zas padla otázka: „Kto vyhrá?“ Orlický odpovedal: „No predsa naši.“ Keď prišiel medzi svojich boxerov, zahlásil: „Chlapci, ak to chceme prežiť, musí byť remíza!“

Na zápas prišlo len málo ľudí. Orlický vyhlásil v rozhlase: „Občania, prosíme vás, nechodte na box, aby vás nezašliapali.

Je beznádejne vypredaný.“ Na Slovensku platí: Čo je zakázané, to treba vidieť. Na box sa dovalil dav ľudí. Päsťari plnili manažérovu požiadavku. Raz vyhral komunist, raz demokrat. Pred posledným zápasom bolo 10:9 pre demokratov. Vítovi, ktorý robil rozhodcu, bolo jasné, že

rozhodca a netresol lakťom mäsiara do slúch. Mäsiar padol na kolená. Rýchlo vstával, a tak rozhodca musel za dve sekundy narátať do desať, aby vyhlásil za víťaza dobitého reprezentanta komunistov. Bola remíza, boli zachránení. Teraz tu máme kauzu Gorila. Spočiatku vyhna-

sa o prezidentovi policie vyjadril, že „vystupuje tak, ako by bol členom organizačného výboru demonštrantov. Je to nepoctivá predvolebná kampaň pána ministra Lipšica, vrátane toho, ako sa stavia k vyšetrovaniu Gorily.“ Organizačný tím demonštrantov opustila jedna z organizátoriek,

z rýchlokvasných, štedro sponzorovaných ministrán sa pretekali v osočovaní politických súperov a v manipulácii neinformovaných voličov. Výsledkom je strata dôvery v štát. Opäť zacitujem bezpečnostného analytika: „Túto kampaň môžeme považovať za najšpinavšiu v dejinách novodobého Slovenska od revolúcie v roku 1989.“

Kam sa hrabú Kalinčiak a Orlický? Politicky korektní novinári tancujú podľa príani svojich chlebobarov. Človek ohľupovaný predvolebnými prieskumami si povie: Načo takýto štát, načo vôbec volby?

Nuž voliť či nevoliť? Celkom isto voliť! Nedajte na cirku okolo goríl v hmle. Dobre si prečítajte, kto sa podľa Gorily obohacoval. A potom si položte ďalšie otázky: Kto bol proti vzniku štátu, v ktorom žijeme? Kto rozpredal jeho strategické podniky? Kto gumuje naše dejiny, kto uráža ich symboly – kto dehonestuje kráľa Svätopluka, svätých Cyrila a Metoda, štúrovcov...?

Kam sa hrabú Kalinčiak a Orlický...

Peter VALO

teraz musí vyhrať komunist. To však nechcel pochopiť mäsiar v drese demokratov, ktorý mlátil súpera hlava-nehlava. Diváci revali od nadšenia. Slovensko komunistom, na rozdiel od Česka, nefandilo. „Nebi ho tak, musíš prehrať!“ syčal na mäsiara rozhodca. Ten domlátil súpera do povrazov. Tam by bol s ním amen, keby neskočil medzi nich

la na námestia ľudí. Polievočku si prihrail aj predseda parlamentu, keď rozhodol, že škody napáchané demonštrantami na parlamentnej budove zaplatia daňoví poplatníci. Minister vnútra sľúbil, že polícia bude s demonštrantami spolupracovať. S takou záštitou podaktorí robili ešte väčší brajgel. Bezpečnostný analytik Milan Žitný

lebo: „Je tam Peter Pčolinský. Jeho brat je na ministerstve vnútra, ktoré vedie KDH, jeho maminka je KDH, jeho ocinko je KDH.“ Počet demonštrantov sa scvrkáva. Pouličný aj mediálny cirkus celú kauzu len zahmlieva. Niektorí chceli dostať do varu masy, aby zmietli vinných i nevinných, ktorí niekomu stoja v ceste k moci. Politici

Tieňoví ministri za jedným stolom

V týchto dňoch sa za účasti Slovenskej lekárskej komory, Unipharmy – 1. slovenskej lekárskej, a. s., Slovenskej lekárskej komory a ZN konala odborná konferencia na tému **Stratégia rozvoja slovenského zdravotníctva 2012 – 2016**.

Cieľom konferencie bola konfrontácia volebných programov politických strán KDH, Most – Híd (ospravedlnil sa), Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, SaS, SDKÚ-DS, Smer-SD a SNS v zdravotníctve. Jednotliví pozvaní tieňoví ministri zdravotníctva podľa prieskumov verejnej mienky vo svojich príspevkoch konfrontovali svoje vízie a predstavy s názorami odbornej verejnosti. Strany sa zároveň zhodujú na tom, že aktuálny stav zdravotníctva nie je dobrý a vyžaduje si prijatie dlhodobej stratégie. Väčšina prítomných by ochotne otvorila štátny rozpočet a dala do zdravotníctva viac zdrojov. Zároveň by chceli výraznejšie obmedziť zisk zdravotných poisťovní. Okrem exministra zdravotníctva Richarda Rašiho zo strany Smer-SD sa domnievajú, že štátne nemocnice nemôžu ďalej fungovať ako príspevkové organizácie, väčšina z prítomných však v súvislosti s ich transformáciou prízvukovala najmä dôležité poslanie práve štátnej kontroly a zabránenie novej privatizácie.

Zástupcovia politických strán sa zhodli na tom, že problémom reortu zdravotníctva sú peniaze. Podľa súčasného ministra Ivana Uhliarika (KDH) je prioritou „vyhrabať“ sa z dlhov a prestať vytvárať nové. Exminister Raši vníma ako najdôležitejšie vyriešiť pokrytie rastu plátov lekárov a sestier tak, ako je to v zákone, inak by podľa neho mohol skolabovať celý systém. SNS napríklad žiada, aby sa v zákone stanovilo, že platba za poistencov štátu bude na úrovni päť percent z vymeriavacieho základu a každoročne sa bude zvyšovať o infláciu. SDKÚ-DS by si vedela predstaviť, že občania budú viac využívať preventívne prehliadky. Ak by ich absolvovali, mohli by mať napríklad bezplatne niektoré nadštandardné služby, v opačnom prípade by nemuseli dostať plnú výšku rodinných dávok.

Politici však chcú po voľbách riešiť aj ďalšie otázky. Smer-SD má napríklad v pláne zrušiť vernostné systémy v lekárňach a dostavať Rázsochy. SDKÚ-DS chce urobiť poriadok v čakacích listinách. SNS by rada videla iba jednu verejnoprávnu zdravotnú poisťovňu, SaS by zase chcela rozdeliť štátnu Všeobecnú zdravotnú poisťovňu či zrušiť limity pre poskytovateľov.

Napriek tomu, že konferencia niesla názov odborná, nedokázala sa oddeliť od politiky a od tém blízkyh voľbám. Exminister zdravotníctva Richard Raši zo strany Smer-SD sa na nej vyjadril k informáciám o novej povolebnej spolupráci so stranou KDH. Vyhlásil, že žiadna dohoda nie je a že Smer-SD má ambíciu získať rezort zdravotníctva. Súčasný minister zdravotníctva Ivan Uhliarík je údajne pre nich na tomto poste neprijateľnou alternatívou.

Eva SISKOVÁ

Na Slovensku mnohým vyhovuje konzervovať biedu ducha – spoliehajú sa na ňu Trpasličia morálka našej prítomnosti VIII.

Ivan BROŽÍK - Foto: Maroš M. BANČEJ

Predčasné parlamentné voľby 2012 prestali byť v týchto chvíľach budúcnosťou. Po zverejnení oficiálnych výsledkov vojdú do mediálnej histórie práve tak ako všetky Gorily, korupčníci v nich účinkujúci, kuloároví lobisti, priamo prepojení na podsvetie, a oligarchovia z finančných skupín vlastníaci náš rozpredaný štát. Ťažko však predpokladať, že zrazu sa staneme čistejší, lepší a dokonalejší.

Niet väčšieho výsmechu voliča ako tvrdenie strany 99 percent, že zhruba za mesiac trvajúce obdobie masívneho vysielania jej „sponzorovaných“ odkazov v prime-time komerčných televízií a rádií neminula táto firma slovami svojho mecenáša Weissa „ani cent“. Niet väčšieho výsmechu voliča ako tvrdenie dvojnásobného premiéra Dzurindu o tom, že nevie, aké dokumenty preberá od informačnej služby, a nevie, čo má vo svojom úradnom trezore. A že nejaké prepisy Gorily čítal „až teraz“. Veď pri takej neschopnosti sú dôvodné obavy o jeho svojprávnosť. Len a len za výsmech voliča možno považovať aj to, s akým entuziazmom sa mocibažní korodovci, palkovci, bučkovci a iní možoživci (nehovoriac o stranícky už tradične prostituuju-

úcich pánoch z OKS) plazili pred a pod Matovičom a jeho kandidátkou. A keď „to nevyšlo“, posielajú na „Obyčajných“ oheň a siru a mažu po ich renomé takú špinu, akú rozmazáva iba ustajnený dobytok svojimi kopytami na stajňovej podstielke. Napokon aj tvrdenie, že diplomovka sa dá napísať za dva týždne na pláži a bez notebooku, je trochu pridržaným žartom s dôverou voliča. A záračné prevetlenie sa Matoviča do strany 99 percent dva týždne pred voľbami je naozaj rýdzi a nehanebný podvod na jeho potenciálnych sympatizantoch.

AMORÁLNE DIVADLO

Sulíkovi by bolo pri troche snahy možné pripísať nejaký ten kladný bod za to, že aspoň chvíľku uvažoval, či sa nestiahne z kandi-

dáty po tom, ako vyšli najavo jeho priateľské a informatívne schôdzky s osobou evidovanou na mafiánskych zoznamoch. Lenže jeho podriadení stranici si to neželali, keďže kandidátka bez Sulíka by bola ako zemiaková placka bez zemiakov. A aj medzi nimi sú takí, ktorých finančná oligarchia už roky tlačí do takej alebo onakej politickej strany, aby si zabezpečila tých svojich pri rozhodovacom koryte. Ako sa verejnosti môže pozrieť do tváre človeka, ktorý sľuboval desaťtisíce nových zamestnaneckých miest a bez hanby pripúšťa nárast nezamestnanosti na 410 tisíc evidovaných obyvateľov Slovenska? Dostať za každú cenu na vedúce posty svojich známych, to je zas mravná a odborná norma Ivana Mikloša. Tak pripomínajúca éru kádrového námestníka ktoréhokoľvek výrobného podniku zo sedemdesiatych rokov. Nech to hoci aj paralyzuje chod štátu a jeho inštitúcií, ale treba dať „naším čo ich má byť“!

ABSENCIA ODBORNOSTI

Na Slovensku nie je jediným a najväčším problémom korupcia, úplatky a nemorálnosť. Nie sme predsa nijako výnimoční, s tým istým zlom bojujú všade na svete. Ibaže tam sa s tým naozaj pasujú. Kvalitu života na Slovensku znižuje hlboko zakorenenej súdružský stranícky amaterizmus a neschopnosť, oboje povýšené až do parlamentných kresiel. Chýba rozohľadnosť štátnych manažérov a ich profesionálna predvídavosť, zmysel pre realizmus, zodpovednosť a akčnosť.

Nemožno všetko hodiť iba na heslá (ne)čestnosť a (ne)transparentnosť, ktoré sa už dávno stali iba nezaujímavou frárou. Kde je u nás taká obyčajná manažérska zručnosť? Nebodaj ešte aj empatia?

MEDIÁLNA NEMOHÚCnosť

Už len myšlienka pozvať si na moderovanie predvolebných besied novinára zo zahraničia svedčí o tom, že mediálna „bezmoc“ na Slovensku je karikatúrou samej seba. Mediálni manažéri zamestnali vo svojich médiách synov, dcéry, manželov a manželky „niekoho“. Kvality moderátoriek sa merajú veľkostným číslom podporienky a adorovaným vzorom žurnalistického umenia je schopnosť rozprávať sa s účastníkmi rôznych večierok o ich outfitoch a outlookoch. Novinárske remeslo ako remeslo vyrábajúce informácie o udalostiach a následne nimi informujúce dávno (zrejme zámerne) zaniklo. Rozdiel medzi väčšinou súčasných novinárov a bývalými armádnymi politikmi minulého režimu je takmer nebadateľný. K pravdivéj, korektnej a politicky odosobnenej informácii sa občan Slovenska dostane iba vtedy, ak má čas po nej pátrať vlastnými silami a prostriedkami. Aj to je výsmechom voliča, aj to je výsmechom platcu daní či koncesii. Ak chceme niečo urobiť s biedou ducha, tak sa asi naozaj môžeme vykašľať na slaboduché Gorily. Ich úlohou je totiž „iba“ odkloniť našu pozornosť od podstatného na nepodstatné. Zamerajme sa radšej na to podstatné.

Niekdajšie konšpiračné eštabécke byty sa bez začervenenia zmenili na „gorilie“ Poznámky o súčasnej ríši hanby a zla

Anton BLAHA - Koláž: Emil SEMANCO

Je pochopiteľné, že sa ľudia búria, znepokojujú, demonštrujú. Sú to protesty proti manipulácii s pravdou, proti čiernej ekonomike a svojvôli kapitálu, podobné tým, čo nedávno prebehli Spojenými štátmi americkými i západnou Európou. Tieto výbuchy nemajú lídra ani ideológiu, ľavú ani pravú orientáciu, majú však hlboké ľudské rozhorčenie.

Gorila zamorila najmä naše duše. Na znečistené vody fenolom či splaškami máme mrače, na znečistené ovzdušie sú emisné normy, hoci aj s nimi sa kšeftuje namiesto ich rešpektovania. Na zamorenie našich myslí nemáme nijaké prístroje. Musíme sa spoľahnúť len na seba, sami spoznať stupeň zneváženia statusu občana.

ŽIVÁ BYTOŠŤ

Prvá vec, ktorá mi z kauzy vyplýva, je, že Gorila nie je vymyslená stvora, ale živá bytosť tohto systému, s ktorou určití politici komunikujú, sedávajú za jedným stolom, radia sa s ňou a rokujú, je ich dôverná partnerka a plnohodnotný kolega. Tajné služby ju len pomenovali. Ale ako kedysi Golemovi aj jej vdýchli kyslík do pľúc a vliali krv do žíl politikov. A tí sa nazdávajú, že ju možno aj kedykoľvek odsunúť, zaprieť a zradiť, nepoznať ju, zrieknuť sa jej, najmä ak už poslúžila. Stopy na duši ľudí i v politike však zostávajú a sú zreteľnejšie i trvalejšie ako prvé kroky kozmonautov na Mesiaci.

Druhá je premena, ktorá sa posledné dve desaťročia odohrala: eštabécke byty sa bez začervenenia zmenili na „gorilie“. Možno modernejšie a komfortnejšie, veď sa transformovali pre schôdzky bossov vo vážnom štátnom záujme. Alebo sú to azda nové konšpiračné miesta disidentov tentoraz bojujúcich proti demokracii? Nie, to už nie sú len konšpiračné byty, ale priam centrá zápasu proti slobode,

trójske kone novej civilizácie v boji proti ľudskosti. Čudujeme sa, že ľudia sú zhrození, opustili pohodlie svojich príbytkov a vyšli do ulíc?

ZMENA SYSTÉMU

Tretia vec, ktorá ma šokovala, je zdánlivá nevyšímavosť k tejto metóde. Veď Gorila predsa roky žila medzi nami, mnohí o nej vedeli – a nič s ňou nerobili, ba ešte ju aj prikrmovali! Pardon, dali skartovať originálne nahrávky. Zahľadili všetky stopy. Ako keby môjmu psovi niekto nasypal na pachovú trasu štipľavú papriku. Pes začne kýčať, krútiť sa, bezradne pobehovať, ďalej sa nepohne – a ani nemôže nič vystopovať. Aj my

REFLEXIA

tak kýchame, kašleme, krútime sa okolo Gorily ako pred horúcou stopou posypanou korením, ale ďalej sa z miesta sotva pohneme. Poznáme tie symbolické slová ťažko chorému Lazarovi: Vstaň a choď! Ale KAM? Kam má občan ísť so svojou beznádejou a bezradnosťou? Voliť? Voliť!

Lekári hovoria, že najťažšia vec v ich práci je, keď sa ocitnú v stave bezmocnosti... Aj v prípade Gorily by bola najhoršia alternatíva našej spoločnosti – bezmocnosť. Nemať východisko, nevidieť svetlo, nevedieť si pomôcť, trčať po krk v trasovisku zamorenom gorilím trusom. V tom je podstata demonštrácií: aby sa politici nevyzúvali zo zodpovednosti, aby

spolu s ľuďmi hľadali a predkladali riešenia.

NENÁHODNÉ PODOBENSTVÁ

Nijaká politická elita však s ničím pozitívnym neprišla. Nebolo by treba naozaj prepriať? Východisko vidím v inom: demonštrácie tisícok ľudí sú vo svojej podstate referendum. Jeho témy sú jasné: zmena volebného systému na väčšinový, odvolateľnosť poslancov a tak ďa-

lej. Štvrtá otázka, ktorá mi prichádza na myseľ, je otázka moci. Kto tu vlastne vládne? Ľudom zvolené zastupiteľské orgány alebo Gorila? Jej tvorcovia či voliči? Odpoveď je pre občana frustrujúca. Popri vážnej sa tváriacich inštitúciách, ktoré nám poskytujú zdanie demokracie, z pozadia, z hmylu konšpiračných bytov vystupujú skutoční vládcovia tejto spoločnosti. Všimneme si ich. O chvíľu ich zas neuvidíme.

A potom, keď všetko prehrmí, sa zas budú seriózne tváriť a budú rozhodovať o našich osudoch.

A nakoniec mi napadá ešte jedna súvislosť. Kedysi pred desaťročiami jasnoročný Orwell napísal v Zvieracej farme (1984) viaceré podobenstvá o formách degenerovaného vládnutia a pokriveného chápania demokracie. Mysleli sme si, že sme sa toho zbavili. Moja otázka znie: Nemáme opodstatnenie použiť jeho podobenstvá aj v období, ktoré prežívame, aj v súčasnej ríši hanby a zla?

Prvá Slovenská republika bola známa premyslenou hospodárskou politikou

Unesieme dve pravdy vedľa seba?

Marián TKÁČ, predseda Matice slovenskej

Zase je tu 14. marec, a teda aj priestor odkliať zbytočne traumatizovaný dátum a za ním aj nasledujúce dni a mesiace v rokoch 1939 – 1945. Je tu čas na vlastné kritické videnie týchto rokov a udalostí; a východiskom je priznanie, že existuje viacero právd o nich, minimálne dve. Skúsme ich postaviť vedľa seba.

Prvou pravdou je neľudský osud nevinných obetí rasových represálií, najmä Židov, za čo nemôžu niesť zodpovednosť príslušní predstavitelia slovenského štátu. Zvykne sa uvádzať, že zo Slovenska vystaňovali 57 – 67 tisíc ľudí, z ktorých väčšina neprežila peklo koncentrákov. Možno hľadať ospravedlnenie či vysvetlenie, že sa tak dialo pod nátlakom diktátora, pred ktorým cúvla celá Európa? Že sa tak dialo všade okolo (v Maďarsku postihol podobný tragický osud vyše 600 tisíc Židov)? Že po tom, ako prenikli informácie o skutočnom osude transportov, až do vypuknutia SNP už zo Slovenska nijaký transport neodšiel. Že prezident udeľoval výnimky? Je isté, že kruté osudy nevinných Židov sa Slovákom pričili. Svedčí o tom známy fakt, že medzi ocenenými významnými „spravodlivými“ medzi národmi je Slovákom na počet obyvateľov najviac. Poučenie z tejto pravdy je jednoznačné: sme povinní už nikdy nič také, a to proti nikomu, nedopustiť.

■ PREMYSLÉNÉ HOSPODÁRENIE

Ďalšia pravda je spojená s činmi mužov ako Karvaš, Pružinský, Sivák, Stano, Zátka, Balco a iní. Ich premyslená hospodárska politika viedla k lepšiemu ekonomickému postaveniu Slovenska v porovnaní s okolím. Navyše práve títo muži sa usilovali aj zmierniť osud prenasledovaných. O hospodárskej situácii na Slovensku v tých časoch svedčia slová Hansa Kellera, obchodného splnomocnenca Švajčiarska v Bratislave: „Situácia v zásobovaní bola napriek mnohým nedostatkom taká dobrá ako len v máloktovej z európskych krajín, omnoho lepšia ako v susedných štátoch, vo Švajčiarsku alebo v západnej Európe, kde sa dobré pomery vojny zhoršili. Slovensko vypomáhalo v zásobovaní aj Švajčiarsku.“

Je tu aj text, ktorý takmer stál Gustáva Husáka krk: „Dnes je na Slovensku pomerne dosť tovaru, zásobovanie funguje vcelku dobre, oproti iným územiam... je na Slovensku najlepšie, a to tak čo do výšky reálnych miezd, ako aj čo do možnosti zakúpenia tovaru. Platy zamestnancov a robotníkov sa mnohokrát zvyšovali, závody majú rôzne zásobovacie výhody, o nedostatku základných tovarov pre konzum nemôže byť ani reči. Slovenská koruna je v obchodnej Európe najlepšou menou, doma má predbežne plnú dôveru, ľudia ukladajú ešte peniaze, nie je tu útek k naturálnym obchodom, ako pozorovať v okolí... Pomer slovenskej koruny k českej je úradne 1:1,65 v prospech českej K, v skutočnosti (na čiernom trhu, burze a pod.) reálna sila je asi 1:7 až 1:10 v prospech koruny slovenskej.“ Toto napísal 7. júla 1944 pre potreby Moskvy. Hospodársky stav Slovenska bol dôsledkom premyslenej hospodárskej politiky, prijímania opatrení na obranu slovenských záujmov, napríklad aj zákona na podporu priemyslu, ktorý zaručoval podporu zahraničným, ale i domácim podnikateľom.

■ BEZ PRÍDELOVÉHO SYSTÉMU

Obranou slovenských záujmov bolo aj nezavedenie prídelového listkového systému, aj keď Nemci

rozahali. Fakt, že na Slovensku nebol počas vojny prídelen potravín, znie neuveriteľne. Šéf Najvyššieho úradu zásobovacieho Imrich Karvaš – ako sám povedal a začo ho prenasledovalo gestapo – nezaviedol listkový systém, ale začalo sa iba „prísne obhospodarovanie“ niektorých tovarov (z potravín – cukru, múky, mäsa a tukov). Išlo o evidenciu nákupu cez osobitné knižky. Počas vojny listkový systém zaviedli okrem Švédska, Švajčiarska a Slovenska (!) v celej Európe. Prídellový systém v takom

me si stanovisko Eugena Löbla: „Musíme otvorene povedať, že Slovenský štát zachránil slovenský národ pred rozdelením a maďarskou okupáciou. Slovenský národ a jeho zodpovední politici priviedli Slovenský štát k obdivuhodným úspechom... Bolo malým zázrakom, čo vedeli Slováci v tomto mocenskom Hitlerovom ohrození vydržať pre seba. Dokázali tým svoju vyspelosť. To treba uznať a nemožno paušálne zatracovať všetko, čo sa za vojny v Slovenskej republike robilo. Bolo by to preberanie komunistických

rozsahe, ako ho poznali od začiatku vojny v Česku, bol u nás zavedený paradoxne až po vojne pri menovej reforme 1. novembra 1945 a zrušený bol až 1. júna 1953.

Slovenský snem 14. marca 1939 vyhlásil samostatný štát, čím nerozbiť Česko-Slovensko, ako sa to tvrdieva, len zachránil Slovensko pred rozparcelovaním. Nedocneuje sa aj fakt, že Tiso deň predtým odmietol vyhlásiť štát nezákonne, rozhlasom priamo z Berlína, ako to žiadal Hitler. Prečíta-

a čechoslováckych kritérií a popiera- nie objektívneho zhodnotenia doby.“

Toto všetko sú fakty, a teda pravdy, ktoré by sme konečne mali uniesť vedľa seba. Inak naďalej budeme ubližovať tým, ktorým sa ubližovalo cez vojnu, ale aj tým, ktorým sa ubližovalo po vojne a ubližuje sa doteraz. Teda tým predstaviteľom slovenského štátu, ktorí aj v ťažkých časoch preukazovali statočnosť a na tomto postojí zotrvali, pokiaľ to len bolo možné.

Falošný puč alebo kto drží v rukách čierneho Petra rozpadu Česko-Slovenska

Najutajovanejší dátum v našich dejinách

Július HANDŽÁRIK

Deviaty marec 1939 bol za povojnovej ČSR – ČSSR – ČSFR najutajovanejším dátumom našej histórie. Musela sa o ňom zachovávať prísna mlčanlivosť za Beneša i za Gottwalda, za Novotného, Husáka i za Havla. Nečudo, veď to bol najkrikľavejší český politický zločin proti Slovensku, ktorým českí politici definitívne rozbili predvojnové Česko-Slovensko.

Ak sa už musel ten dátum spomenúť, tak zásadne pod falošným názvom puč – napríklad Eliášov – ten túto českú akciu organizoval; Homolov – ten ju realizoval na Slovensku; alebo Prchalov – ten ju uskutočnil na Podkarpatskej Rusi –, aj keď išlo o pravý opak toho, čo slovo puč znamená. Puč je totiž protivládne sprisahanie skupiny osôb, kým nočný ozbrojený vpád českých vojenských jednotiek a četníctva na Slovensko

z 9. na 10. marca 1939 bol nezákonnou a protiústavnou akciou česko-slovenského prezidenta a českých členov vlády. Touto akciou českí členovia č.-s. vlády a prezident č.-s. štátu arogantne porušili nielen zásady Pittsburskej dohody, ale aj ústavný zákon pražského parlamentu č. 299 z 20. 11. 1938 o autonómii Slovenska a poskytl Hitlerovi poslednú legálnu zámenku na likvidáciu Česko-Slovenska.

■ ČESKÝ EGOIZMUS

Ľudia sa často pýtajú, čo viedlo českých politikov k tomu, že dvadsať rokov ignorovali Pittsburskú dohodu, ktorú podpísali najvyšší českí predstavitelia (pozn. autora: Masaryk dokonca dva razy!), aj keď museli vedieť, že ignorovaním základných práv slovenského národa vážne ohrozujú stabilitu štátu a privedú ho nakoniec k nevyhnutnému rozpadu? Nuž, odpoveď je celkom jednoznačná – bol to čirý český egoizmus a priama hmotná zainteresovanosť českých občanov štátu na tom, aby všetku moc v štáte a všetky výhody z toho plynúce udržali v českých rukách.

Útok proti autonómii Slovenska uskutočnila „československá“ armáda. Aké šance a postavenie mali Slováci v tejto najdôležitejšej brannej zložke „spoločného štátu“. Napríklad, príprava dôstojníckeho zboru zabezpečovala Vojenská akadémia v Hraniciach, na ktorej študovali mladí muži s ukon-

čeným stredoškolským vzdelaním. V rokoch 1922 – 1930 v nej absolvovalo spolu 1 677 frekventantov a z nich bolo 1 561 Čechov (93,1 percenta), 74 Slovákov (4,4 percenta) a 36 Nemcov (2,1 percenta). Podľa toho vyzerala aj národnostná skladba dôstojníckeho zboru „česko-slovenskej“ armády v zlomovom roku 1938:

Vtedajšia „česko-slovenská“ armáda mala vyslovene charakter českej koloniálnej armády.

■ PRIPRAVOVANÝ SCENÁR

Zmysel takejto českej kádrovej práce sa ukázal práve v marci 1939 pri čes-

kozovom útoku proti Slovensku. Národnostná skladba veliteľského zboru „česko-slovenských“ vojenských jednotiek, dislokovaných priamo na Slovensku, bola totiž pred vojenským vpádom z 9. na 10. marca 1939 takáto:

Kategória	počet	Slováci	počet	%	rozdiel
generáli	21	1	4,8	20	
vyšší dôstojníci	1 442	58	4,0	1 384	
nižší dôstojníci	1 687	369	21,9	1 318	
rotmajstri	1 854	389	20,9	1 465	
ďalejšlúž.poddôstoj.	2 592	325	12,5	2 267	
civilní zamestnanci	359	71	19,8	288	

kom vojenskom útoku proti Slovensku. Práve z tohto dôvodu českí historici o tomto zákernom českom podujatí a o tomto dátume tak zatiaľ mlčia a najradšej by ho z histórie celkom vygumovali.

proti autonómnomu Slovensku zostala iba česká blamáž a nástup Slovenska na cestu slobody a samostatnosti. Práve z tohto dôvodu českí historici o tomto zákernom českom podujatí a o tomto dátume tak zatiaľ mlčia a najradšej by ho z histórie celkom vygumovali.

Čierne miesto slovenskej histórie

Prvá Slovenská republika vo vojnovom období priniesla pre slovenský národ pozitíva i negatíva. Štát vyhlásil Slovenský snem a svojím vznikom zabránil obsadeniu slovenských území Poliakmi a Maďarmi. Pozitíva sa prejavili aj v hospodárskej politike. Mali sme silnú menu a počas vojny sme nezaviedli prídelový systém. Na druhej strane – vznikol v područi hitlerovskej tretej ríše.

Vyhlásil vojnu USA i Spojenému kráľovstvu. Slovenské jednotky – napr. tzv. Rýchla divízia – bojovali aj na území Sovietskeho zväzu. Určite neboli Slováci vojnovými agresormi – skôr naopak. Napokon, medzi vojnovými zločincami 2. svetovej vojny neboli na zozname ani jeden Slovak.

Historickým prehroškom boli deportácie slovenských Židov do koncentračných táborov. V septembri 1941 – podľa nacistického vzoru – prijali slovenskí poslanci prísne rasové zákony, tzv. Židovský kódex. Tieto normy prikazovali Židom nosiť žltú šesťcípovú hviezdu, 16- až 60-roční muži museli nútenne pracovať a židovské majetky konfiškovali arizátori. Temné obdobie sa začalo na jar v roku 1942, keď zo Slovenska odišli prvé vlakové transporty. Nielen samotní Židia, ale i oficiálni predstavitelia slovenského štátu na čele s prezidentom J. Tisom si spočiatku mysleli, že transporty smerujú do pracovných táborov. Veď Slovensko muselo za každého vystaňovaného zaplatiť Nemcom 500 mariek. Podľa dostupných informácií nie je známe, že slovenskí politici skutočne vedeli, že vlaky majú konečnú v koncentračnom tábore Osvienčim. Napokon ani samotný poverenec Hitlera, ktorý mal na starosti židovskú otázku na Slovensku, Dieter Wisliceny nevedel o vyhladzovacích táboroch. Až na jeseň 1942 mu to prezradil A. Eichman. Transporty koncom októbra 1942 zastavili. Napriek tomu do koncentračného tábora Osvienčim a iných táborov vyviezli takmer 60 tisíc slovenských Židov.

Na druhej strane, slovenská administratíva od začiatku prijatia Židovského kódexu uplatňovala pre slovenských Židov rôzne výnimky. Podľa odhadov sa takto vyšlo smrti 16 až 30 tisíc slovenských Židov. Výnimky štát dával najmä po roku 1943, keď sa jeho predstavitelia od slovenských vojakov prichádzajúcich z frontov, ale i od židovských utečencov dozvedeli, čo sa v koncentračných táboroch skutočne deje. Významné boli najmä prezidentské výnimky pre slovenských Židov. Slovenské národné noviny priniesli koncom minulého roka svedectvo o tom, ako samotný J. Tiso zachránil pred transportom 800 detí v ozdravovniach vo Vysokých Tatrách. Po roku 1944 zorganizovalo transporty už len velenie nemeckej armády na Slovensku a bez oficiálneho súhlasu slovenskej administratívy. Nemci vyviezli zo Slovenska vyše 12 tisíc Židov – 10 tisíc sa nevrátilo.

Smrť takmer 70 tisíc slovenských Židov v koncentračných táboroch je bezpochyby čiernym miestom našej histórie.

Maroš SMOLEC
šéfredaktor

VYHLÁŠKA
Miestnej verejnosti!

Výzva k dodržaniu základných práv slovenského národa a k podpore jeho autonómie.

Tým zostáva nedotknutá slovenská autonómia.

Slovenská autonómia je základom nášho štátu a musí byť zachovaná. Každý, kto sa snaží ju zničiť, je nepriateľom nášho národa.

Uvážte, že ide o vašu lepšiu budúcnosť.

14. marec 1939.

S profesorom M. Ďuricom o tom, či bude 14. marec štátnym sviatkom alebo aspoň pamätným dňom

Svojevôľa mocných v dejinách často tvrdo postihuje slabších

Milan S. ĎURICA, profesor teológie a historických vied, publicista a prekladateľ. Pôsobil 14 rokov na Pápežskej saleziánskej univerzite v Turíne a Ríme, 35 rokov na Univerzite v Padove a 18 rokov na Univerzite Komenského v Bratislave. Pápež Ján XXIII. ho ako teológa vymenoval za poradcu Prípravnej komisie druhého Vatikánskeho koncilu. Prezident Talianskej republiky ocenil jeho vedeckú a kultúrnu činnosť najvyšším občianskym vyznamenaním. Rímska Accademia Teatina per le Scienze ho poctila titulom čestného akademika. Matica slovenská mu udelila Pamätnú medailu Andreja Hlinku a Martina Rázusa, ako aj Cenu Daniela Rapanta. Bibliografia jeho prác publikovaných v ôsmich jazykoch nedávno prevýšila počet dvetisíc jednotiek. Spolupracoval na šiestich talianskych, nemeckých a latinských encyklopedických dielach. V roku 1993 založil Ústav dejín kresťanstva na Slovensku. Žije v Bratislave a predsedá o. z. Vospolnosť.

Ján SMOLEC – Foto: Ladislav LESAY

● Pán profesor, od roku 1963 ste pôsobili ako profesor politických a ústavných dejín východnej Európy na štátnej univerzite v Padove, ktorá patrí medzi najstaršie v Európe. Ako ste na pôde tejto excelentnej univerzity objasňovali a keď bolo treba obhajovali vznik prvého Slovenského štátu 14. marca 1939, najmä s prihliadnutím na výhrady istej časti historikov, že vznikol pod patronátom diktátora Adolfa Hitlera? Prečo prívlastok „fašistický štát“ doteraz, osobitne medzi svetoobčiansky orientovanými historikmi a publicistami, rezonuje.

Nemal som v tomto žiadne problémy, lebo kým som získal titul profesora, už som mal pekný počet publikovaných monografických vedeckých príspevkov na témy zo slovenských dejín nielen v Taliansku, ale aj v iných štátoch. V tom období vyšla aj moja habilitačná dizertácia o vzniku prvej Slovenskej republiky, ktorú som spracoval na základe dovtedy neprístupných nemeckých dokumentov. Univerzita v Padove, založená v roku 1222, má vo svojom erbe heslo Universa universis Patavina libertas – Všetko všetkým, to je padovská sloboda. Táto zásada zaručuje každému profesorovi, ako aj študentovi v úplnej slobode sa venovať vedeckému výskumu na akejkoľvek téme. Moja katedra mala názov Dejiny a ústavné dejiny Východnej Európy. Mal som tu všetku slobodu venovať svoje prednášky a štúdiu tak Slovensku, ako aj ktorémukoľvek inému štátu vtedajšieho „Východu“, pod ktorým sa rozumeli všetky štáty pod kontrolou ZSSR. Pripomínanie určitých „historikov“ o Hitlerovi v tejto súvislosti som nikdy nebral do úvahy. Lebo tí iba dokazujú svoje veľmi plytké poznanie dejín. Kto pozná dejiny európskych národov, musí vedieť, že najmä počtom obyvateľstva menšie, ale niekedy aj väčšie štáty vznikali alebo sa delili takmer bez výnimky z vôle vtedy rozhodujúcich mocností, alebo ich jednotlivých silných osobností, medzi ktorými nechýbali ani tyrani a diktátori. Svojevôľa mocných veľmi často v dejinách tvrdo postihla slabších. Týmto to vyčítať ako hriech je nečestné a hlúpe. Veď aby sme nešli príliš ďaleko, Hitlerom rozbité Česko-Slovensko vzniklo v ďalekej Amerike z vôle víťazných USA a ich európskych spojencov bez akejkoľvek účasti jeho budúcich obyvateľov. Na Slovensku neviem, či bolo desať ľudí, ktorí v októbri 1918 niečo vedeli o svojom budúcom štáte. Oproti tomu Slovenský štát vznikol síce na nátlak kancelára Nemeckej ríše, pred ktorým sa triasli kolena aj štátnikom Britského impéria, ale ústavne legálnym spôsobom jednohlasného rozhodnutia Snemu Slovenskej krajiny. U väčšiny slovenských poslancov nepochybné bola snaha zotrvať v spojení s Čechmi, ale pred Hitlerom a jeho tvrdo vyslovenou vôľou rozbiť Česko-Slovensko jediným zodpovedným riešením bolo: vyhlásením samostatnosti zachrániť slovenský národ pred hrozbou jeho možného zániku. Aj taký Čechoslovák, akým bol Dr. Milan Hodža, sa v exile vyslovil: „Vtedy na mieste Dr. Tisu ani ja by som nebol mohol konať ináč.“ To označovanie Slovenskej republiky ako „fašistický štát“ je holý nezmysel, stále menej používaný vážnymi historikmi a publicistami, zrejme s výnimkou pohrobkov boľševizmu.

● Významný štátotvorný akt súhlasne prijala absolútna väčšina oby-

vateľov, zároveň ho akceptovala aj väčšina vtedy existujúcich štátov, dokonca aj Stalinov Sovietsky zväz.

Áno, práve bezprostredné formálne uznanie tejto novej štátnosti tak zo strany obidvoch susedných štátov, Poľska a Maďarska, ako aj Veľkomeckej ríše, dávalo za pravdu odvážnemu činu legálnych reprezentantov Slovenského národa. Následne Slovenskú republiku uznalo 34 z vtedy jestvujúcich asi 50 štátov na svete, medzi nimi všetky svetové mocnosti, vrátane ZSSR, okrem USA.

● O priazeň Hitlera sa veľmi aktívne uchádzali aj Česi. Už 13. októbra 1938 český minister zahraničných vecí sľúbil Berlínu úplne sa začleniť do nemeckého systému. Existuje filmový dokument na ktorom stotisíc Čechov hajluje na Václavskom námestí a oslavuje tak narodeniny A. Hitlera.

Máte pravdu. V tomto sa českí politici usilovali predísť Slovákom. Počas októbrovej krízy minister Chvalkovský v Berlíne u von Ribbentropa vyhlásil, že Česko-slovenská vláda chce otočiť svoju zahraničnú politiku o 180 stupňov, a ak to Nemecko dovoľí, chce sa oprieť o Nemecko ríšu. Na druhý deň, keď ho prijal sám Hitler, ešte naliehavejšie ho prosil o priazeň Ríše, ktorej ponúkal služby. Tiso sa nikdy takto pred Hitlerom neplazil a o nič ho neprosil. Prišiel do Berlína na jeho pozvanie, vypočul ho a povedal mu, že o takomto vážnom probléme môže rozhodovať iba Snem Slovenskej krajiny. Tie masové oslavy Hitlera v Prahe sa však uskutočnili až potom, v Protektoráte Česko a Morava.

● Dá sa stručne vyjadriť najväčšie pozitívum vzniku prvej Slovenskej republiky?

Za najväčšie pozitívum treba bezpochyby pokladať fakt, že vyhlásením Slovenského štátu si slovenský národ realizoval obnovenie svojej slávnej historickej štátnosti z 9. storočia, ktorá nadväzovala na prvé zárodky jeho štátnosti uskutočnené v ríši kráľa Sama. Vlastná štátnosť, nech je podmienená akýmkoľvek, aj vonkajším faktorom, vždy znamená konečný cieľ historického vývoja každého národného spoločenstva.

● Vy sám pri hodnotení štátov nespomínate iba pozitívne stránky, ale aj negatívne. Prvej Slovenskej republike budú istí propagandisti na večné časy pripomínať jej veľkú nepravosť – postoj k Židom.

Bola to naozaj veľká nepravosť, ale jej príčinou neboli Slováci. Ešte som pri svojom štúdiu dejín nikde nenašiel štátny útvar, v ktorom by sa popri pozitívnych skutočnostiach nevyskytli žiadne, či už menšie alebo aj celkom veľké negatívne fakty. Ako by sa tomu bola mohla vyhnúť Slovenská republika? Hitler v tom období mal takú moc a silu, že ktokoľvek sa opovážil odporovať jeho plánom „Novej Európy“ mohol nielen s ním, ale aj s celým jeho štátom urobiť, čo sám chcel. Prekážalo mu Rakúsko, tak si ho privetlil do Ríše. Prekážalo mu Benešovo Česko-Slovensko, tak ho rozbil. Podobne to urobil aj s Francúzskom, a to bola veľmoc, aj s ďalšími európskymi štátmi. Bulharský cár Boris III., ktorého Hitler vyzval, aby vyvážal Židov, šiel k nemu a povedal mu, že z Bulharska nemôže vydať Židov, lebo oni tam majú v rukách do-

slovne celý ekonomický aparát štátu, takže by to zapríčinilo neriešiteľnú hospodársku krízu. Hitler ho dal odviezť domov svojím lietadlom a správať ho svojím osobným lekárom. Ten ho počas letu tak „liečil“, že ho v Sofii vynesli z lietadla zakrytého na lôžku a o dva dni vyhlásili, že cár zomrel. Do Berlína letel zdravý, atletický, 49-ročný muž. Jedným z hlavných bodov Hitlerovho mocenského programu bolo odstrániť Židov z Európy. Tiso to vedel a už v roku 1939 vyslal do USA poslanca K. Čulena, aby sondačil mienku tamojších Židov. Poverenec newyorského rabína Weissa mu odovzdal odkaz: „My vieme, že v židovskej otázke v Európe ani na Slovensku nebudete rozhodovať vy. To je vec Hitlerova. Keď sa vrátite, pracujte v tom smere, aby slovenské vládne kruhy nerobili viac, než sa od nich bude vyžadovať. Aby tam, kde budú môcť, pomohli našim. Keď my uvidíme túto ochotu, Slovensko bude môcť počítať na veľmi vhodné dolárové objednávky rozličných priemyslových výrobov. Nám bude ochoť Slovákov stačiť.“ Keď to Čulen po návrate zreferoval Tisovi, ten povedal: „Aj bez ich žiadosti budeme robiť iba to, čo budeme musieť. Nikdy nepôjdeme s nadšením za tieto hranice.“ Tiso zachoval svoje slovo. O desať rokov neskôr americký politológ Kurt Glaser napísal: „Napriek mohutnému nacistickému nátlaku prezident Tiso a slovenská vláda robili to najlepšie možné, aby na Slovensku zachraňovali Židov, až do roku 1944, keď rebélia, ktorú organizovali komunistickí parašutisti, priviedla Hitlera k tomu, aby tam zaviedol vládu teroru.“ Nie všetci sa však dopracujú k podobným objektívnym zisteniam.

● Salzburgský diktát prijal prezident Tiso so zaťatými zubami. Môžete uviesť príklad, ktorý by potvrdzoval, že tlmil tendencie, ktoré presadzovali obdivovatelia národného socializmu Vojtech Tuka a Alexander Mach.

Takýchto prípadov bolo veľmi veľa. Veď Salzburg bol práve následkom toho, že Tiso a jemu najbližší spolupracovníci systematicky blokovali extrémne krídlo HSLŠ okolo Vojtecha Tuku, ktoré sa silou-mocou snažilo zaviesť na Slovensku „národný socializmus“. Preto Hitler v Salzburgu nanútil Tisovi odstrániť zo slovenskej politiky

prof. Ferdinanda Ďurčanského a generálneho tajomníka HSLŠ Dr. Jozefa Kirschbauma. Tieto mená sa následne nespomínajú v slovenskej tlači. Ináč Hitlerov minister von Ribbentrop pohrozil „tvrdšími opatreniami“. Tiso po Salzburgu bol rozhodnutý utiahnuť sa na svoju faru do Bánoviec. Iba jeho politickí priatelia, ako aj jeho cirkevný nadriadený biskup Kmetko ho uprosili, aby zotrval vo svojej funkcii prezidenta, lebo nikto iný by nebol mohol zabrániť tomu najhoršiemu – aby sa všetka moc v štáte nedostala do rúk extrémistov.

● Postoj prezidenta k Slovenskému národnému povstaniu je stále horúcou otázkou. Niektorí vysokí predstavitelia štátu sa k SNP pridali. Nebola to zrada voči samostatnosti?

Keď bolo jasné, že Nemecko vojnu prehrá, aj viacerí slovenskí politici si kladli otázku, čo treba robiť, aby sa po porážke Nemecka zachránil slovenský národ. Túto otázku si kladol aj prezident Tiso. Hovoril o tom so svojimi najbližšími priateľmi a schvaľoval, aby niektorí z nich kontaktovali doma exponentov pražskej politiky a v zahraničí agentov víťazných mocností. Výsledky týchto prieskumov boli také, že ani tých pár Slovákov okolo Beneša v Londýne, ani domáci Čechoslováci okolo Šrobára neprejavili žiadnu ochotu o tom diskutovať. Ba Beneš už vtedy vyhlasoval, že všetci vedúci politici Slovenskej republiky musia skončiť na šibenici. Za povstaním totiž stál Stalin a Beneš so svojimi vernými Čechoslovákmi, ktorí hneď pri vyhlásení povstania vyhlásili Československú republiku a povstalci začali s vyvráždovaním gardistov, ale aj lokálnych vedúcich HSLŠ, teda politickej strany, ktorá mala vyše 300 tisíc členov, čo nikdy v dejinách nedosiahla žiadna iná strana na Slovensku. Tiso si to všetko včas uvážil a prišiel k záveru, že za danej situácie mu ostáva iba vernosť svojej prísaha prezidenta Slovenskej republiky, a to aj za cenu vlastného života.

● Dúfate, že sa niekedy prehodnotí vrchovato tendenčný a pomstychtivý proces s prezidentom Tisom? Politikom, ktorí spolupracovali s fašizmom, obesili, politikom, ktorí spolupracovali s rovnakým zlom – komunizmom, sa obrazne

povedané neskrivil vlas na hlave, žijú si spokojne a ak niektorí už zomreli, ich detičky patria medzi úspešných privatizérov národného majetku. Komunisti sa premenili na kapitalistov. To Marx nepredpokladal...

Osobu a činnosť prezidenta Tisu budú môcť vyhodnotiť iba budúci historici, ktorí nebudú formovaní na „jedine vedeckých“ marxistických školeniach. Tiso však už dvadsať rokov pokračujú vo svojom remese a slobodne vychovávajú seba podobných nástupcov. Tiso nepotrebuje prehodnocovanie, ale iba to, aby sa jeho myšlienky a činy náležite objektívne poznali.

● Slovenská republika, ktorá vznikla 1. januára 1993, bola vyústením zápasu o zvrchovanosť, žiť po svojom a na svojom. Ako hodnotíte skutočnosť, že po 20 rokoch sa mnohé predpokladané skutočnosti obrátili hore nohami, vládli tu politici, ktorí samostatnosť nechceli, zakladatelia štátu sa znevazujú a vytesňujú na perifériu spoločnosti, všetky vplyvné médiá výrazne ovplyvňujú svetobčania.

Obnovenie slovenskej štátnosti v Slovenskej republike je vlastne jediným podstatným a vzácnym výdobytkom zmeny režimu pre nás Slovákov. Ale dnes už dosť bezpečne vieme, že tá „neznáma revolúcia“ v rokoch 1990 až 1993 to bolo vlastne iba divadielko (preto tam angažovali najmä hercov), ako predstaviť svetu tajnú dohodu, koncipovanú na Malte medzi USA a ZSSR o nutnej revízii geografie ich mocenských vplyvov. Jednou z hlavných podmienok ZSSR bolo to, že po zmene režimov sa v jej bývalých satelitoch nebudú kriminalizovať a súdiť komunistickí predáci. Tak sa stalo, že nové „západné štáty“ sa dostali pod úplnú kontrolu niekdajšej „verchušky“. Veď v prvom parlamente Slovenskej republiky po roku 1990 tri štvrtiny zvolených poslancov boli bývalí funkcionári KSS. Ani po vyhlásení samostatnej SR sa to citeľne nezmenilo. Z ich radov sa volili a volia aj najvyššie štátne funkcie. Pre vyslovene národných Slovákov tam nikdy nebolo miesta. A ak sa tam niekto náhodou dostal a začal sa takto prejavovať, boli tu sily, ktoré ho odtiaľ odsunuli.

● Kedy sa podľa vás Slováci dočkajú chvíle a 14. marec bude štátnym sviatkom alebo aspoň pamätným dňom?

Bude to až pár rokov po tom, keď si Slováci vyvolia skutočne slovenských poslancov, z ktorých vyjde skutočne slovenská vláda a tá zriadi skutočne slovenské školstvo „od detských jasíeľ až po univerzity“, ako to vyhlásila už začiatkom septembra 1944 vtedy ešte samozvaná Slovenská národná rada. Na tomto poli sa doteraz takmer nič neurobilo.

● V mene čitateľov Slovenských národných novín vám úprimne ďakujem za rozhovor. A na úplný záver ešte krátku odpoveď, naši čitatelia sú zvedaví, akú knihu pripravujete na knižné vydanie?

Pracujem vždy na viacerých témach a teraz idem vydať opravené a doplnené 5. vydanie Dejín Slovenska a Slovákov, ktoré historici bývalého režimu odsudzovali, ale slovenský národ stále rád číta a študuje. Zo štyroch doterajších vydaní tohto diela náklad už presiahol stotisíc výtlačkov. A to je pre mňa viac než kuvičie hlasy odporcov môjho pohľadu na slovenské dejiny...

Dosiahnutie slovenskej štátnosti v spomienkach Alexandra Macha

Bola to hra síl a jediná možnosť záchranu

Alexander MACH - Foto: archív SNN

Dokument z osobného archívu Pavla Černogurského, ktorý napísal A. Mach po prepustení z väzenia v roku 1968. Ide o významný dokument, ktorý objasňuje situáciu Slovenska na prelome rokov 1938 – 1939. Text zatiaľ nebol nikdy publikovaný.

V noci na 10. marca 1939 obkolesili vilu na Malej ulici, pamätám si i číslo – 7, nad vysokoškolským internátom Lafranconi v Bratislave, v ktorej som vtedy býval. Guľometné hniezda, plno vojakov, české povely. To už pol roka po vyhlásení autonómie. Vedeli sme, že ju odbúravajú každým novým dňom. Sotva tri-štyri týždne po 6. októbri dozvedeli sme sa z kruhov generála Prchalzu z jeho sídla v Kremnici, že sa chystá vojenská diktatúra na čele s generálom Viestom. Predseda autonómnej vlády Slovenskej krajiny Dr. Jozef Tiso, ako som vybadal, až vtedy sa priblížil k nám „radikálom“, keď dostal správu o pučistických náladách českých generálov a slovenských čechoslovákov.

Dnes sa pripúšťa, že už vo februári 1939 sa pripravil marcový puč, v skutočnosti pripravoval sa už v októbri 1938. My sme mali zachraňovať Slovensko pred plánmi Maďarov a čo nezachránime, pripíše sa na náš účet, bude podkladom slúžiť za propagandu: Hľa, zradcovia, južné Slovensko dali Maďarom a boli by dali celé Slovensko, ak nezakročí generál Viest alebo Homola, za ktorými bol vojenský politik generál Eliáš a jeho trenčiansky štáb českých spravodajcov. Nevedeli sme a nedozvedel som sa ani po rokoch, keď som sedel vo väznici v Leopoldove spolu s bývalými predsedami pražskej vlády Rudolfom Beranom, generálom Syrovým a Dr. Krejčím, všetky podrobnosti plánov na úplné odbúranie autonómie, ale podstatu vecí netajili – iba vysvetľovali, že išlo o záchranu „i Slovenska“. Verili aj po Mnichove, že Československo môže jestvovať pod Hitlerovým patronátom a získavali si Hitlera dokazovaním, že Slováci ako národ katolícky, klerikálny, oddaný Rímu, sú nespoľahlivým elementom pre Hitlerove zábery. Dnes je jasné, že Nemci, presnejšie nacisti, využívali Maďarov, Čechov, Poliakov i naše protichodné snahy. Z obavy živili nádeje v beznádejnom položení všetkých proti všetkým. Nič to nemení na veci, že len čo sa zdalo, že prestáva tlak alebo že dokonca nemecký tlak možno zamerať proti Slovensku, vracal sa pražský centralizmus ku starým metódam. Ako sa predtým pod suverenitou Paríža, pod pažravým imperializmom veľkých odškodňoval svojim malým, no ešte pažravším imperializmom na Slovensku, tak bol ochotný pokračovať v službe nemeckej v starých kolofajach. Slovensko by bolo kolóniou kolónie ešte viac než predtým.

■ LEN ČESKÍ DŮSTOJNÍCI

Za celý čas autonómie sme nemohli dostať do slovenských rúk ani jednu jedinou posádku, ani jediné

Vo väzení, 1968.

vyššie veliteľstvo. V Nitre, v Trenčíne, v Banskej Bystrici, v Prešove, českí veliteľia, českí generáli, už po odsune, ktorý do marca nebol uskutočnený úplne, malo zostať na Slovensku okolo dvetisíc českých žandárov a slovenských malo byť ani nie poldruha tisíce (presné čísla sme uviedli v Slov. Pravde a v Slovákku), písal o nich Sidor, rečnil o nich Tiso, Černák, Ďurčanský – i ja. Finančné záležitosti, daňové, štátne dodávky, akoby šlo aj naďalej o kolóniu. Sám Teplanský, teda čechoslovák, varoval, že príde k rozchodu a to vinou Prahy, ak neprestane v doterajšom kurze. Na každom kroku bolo badateľné úsilie dokazovať, že Slováci sú neschopní vládnúť, že nie sú samostatní ani hospodársky, ani na nijakom inom poli. Rozhodujúce boli iné skutočnosti. Fakt, že ČSR sa po Mnichove prosto udržať nemohla. Maďarsko malo zaistené splnenie svojich revizionistických plánov nielen v Ríme, ale i v Berlíne, ba najnovšie aj vo Varšave. Hovorili sme o týchto skutočnostiach s pražskými ministrami Dr. Krejčím a Dr. Fischerom v Bratislave a v Pezinku ešte pred Vianocami 1938. Hovorili sme otvorene zoči-voči o slovenskej štátnej samostatnosti. V Bratislave v decembri 1938, v Tatranskej Lomnici a na Štrbskom Plese v januári 1939. Mali sme rozhovory s viacerými ministrami Beranovej vlády – Dr. Krejčím, Fischerom, Kalfusom, Feierabendom, i so samým Háchom a Beranom. Vedeli jasne a všetko o našom programe, o našich cestách, o našich prejavoch v Sneme a na verejných manifestáciách. Nemožno tvrdiť, že sme niečo podnikali za chrbtom Prahy, aby sme jej „vrazili kudlu do zad“, ako mi to povedal ne jeden Čech vo väzení.

My sme operovali poukazmi na hotové, na fakty, na zmluvy, na Horthyho, Beckove, Cianove, Ribbentropove cesty a dohody, ktoré vtedy smerovali k nám „bez nás“. Anglicko a Francúzsko ponechali Strednú Európu Hitlerovi, aby ju organizoval na ochranu Západu „proti nebezpečenstvu z Východu“, ako sa vtedy odôvodňovali výstupy a ústupy. Nebolo našou vinou, že nie všetci naši hovorili otvorene s Prahou. Niekedy som nechápal Sidora alebo i Dr. Tisu, ale neskoršie sa ukázalo, že mali svoje dôvody mlčať o našom odhodlaní vyhlásiť samostatnosť, tým viac, že ju nechceli vyhlásiť predčasne z obavy pred pažravosťou susedov.

■ HROZBA VEĽKÉHO MAĎARSKA

My radikáli, práve v odkladaní, v evolučnej ceste videli sme najväčšie nebezpečenstvo. Štát sme chceli všetci, iba taktika bola určovaná u jedných mierou strachu, u druhých mierou odvahy, ktorú naši mierni nazývali hazardom. Mával som v predsedníctve strany dlhé a búrlivé boje so senátorom Dr. J. Budayom. Presviedčal som ho, že by bolo najväčším hazardovaním nič nerobiť, „nehazardovať“. Operoval som argumentmi, ktoré nám dávala situácia, logika vývoja, niektoré geopolitické danosti, rozličné protichodné záujmy štátov a národov, ktoré nás ohrozovali, ale ktoré nám súčasne umožňovali manévrať.

Vedeli sme, že Maďari si už dvadsať rokov získavali všetkých Talianov, Nemcov, Poliakov, ale i Angličanov (Rothermeer) a Francúzov pre svoje obnovenie „veľkého Maďarska“ a že v prvom rade im šlo o Slovensko. Vedeli sme, že Nemci nie sú a nemôžu byť nadšení plánom Ríma vytvoriť „diagonálu“ talian-

sko-maďarsko-poľskú. Nemcom išlo o rozbitie Československa, o jeho rozdelenie a ovládanie, ale muselo mať ohľad na svoje zmluvy s Talianskom, Maďarskom a Poľskom. No záujmy i takej malej sily, akou bolo Slovensko, mohlo sa stať mnohonásobne silnejším faktorom zásluhou križujúcich sa interesov našich protivníkov. Len čo sa odvážime vyrokovať s myšlienkou: ani nie s Maďarom, ani s Poliakom, ani s Prahou, ktorá bola už roky pre Nemcov ako kedysi Kartágo pre Rím „... ego autem censeo Carthaginem delendam esse“. Bol som pri tom, a môžem povedať povolane, i keď chcem zachovať mieru (ba môžem povedať, nazdávam sa, že je až mojou povinnosťou) o tom, kto prišiel s myšlienkou štátnej samostatnosti a ako sa stalo, že bola nastolená tak, aby ju reprezentovali aj Nemci.

Niečo som v tejto súvislosti povedal už pred Národným súdom a ešte predtým vo svojej zápisničnej výpovedi obžalobcom Dr. Riganovi, Dr. Rašlovi a Dr. Šujanovi roku 1946. Tie zápisnice môžu byť i prameňom i dôkazom. Očakával som so všetkou istotou popravu a chcel som odísť, ako sa patrí. Mal som ešte v dobrej pamäti udalosti, boje a cesty, ktoré viedli k 14. marcu. Ak som vynechal niektoré dáta alebo osoby, stalo sa tak právom a povinnosťou človeka, ktorý nechcel škodiť svojím ľuďom. Povedať pravdu nemusí byť vždy morálne správne. Po tridsaťročnom odstupe, keď už nikomu ňou nemôžem škodiť, naopak keď ňou každému a najmä dobrej veci len poslužiť môžem, treba povedať pravdu celú.

■ NEBOLO INEJ CESTY

Budú tu veľké ťažkosti, veľké nároky na vieru, na fantáziu, lebo práve viera, nádeje a predstavivosť, potom strach, alebo krajšie povedané – odvaha, ba ešte i povahové vlastnosti, rozličné antagonizmy spolupútnikov, nečakané konverzie alebo zrady, ktoré mohli byť motivované ako návraty k vernosti, teda nie nečestné – emócie i vedecké výpočty, konštrukcie prísnej logiky, ale i prorocká, skutočnosť i metafyzika. O štáte sme písali, rečnili ako o perspektíve už roky pred jeho vyhlásením. A roku 1938 myšlienka štátu z perspektívy prešla do programu dňa nielen čo východisko zo zúfalého polohy a jediná možná záchrana pred obsadením Maďarmi a čiastočne i Poliakmi, i Nemcami, ale hlavne čo uvedomelý cieľ.

Obžaloba mala po ruke temer všetky moje články a prejavy, ale nemusela ma nimi usvedčovať – naopak – prišli mi vhod, lebo som mal čím dokazovať, že nie Nemci prišli s myšlienkou slovenskej samostatnosti. Ešte sme nevedeli o Hitlerovi, keď sme začali akcie za Clevelandskú zmluvu, teda za štát. Vo zväzku so štátom českým a karpatoruským (neskoršie karpatoruským). Až do Mnichova sme dúfali, že ČSR sa pretvorí na federatívny zväz. Nech sa tak stane zavčasu, nepríde, nemohlo prísť ku Mnichovu. Ale po Mnichove nebolo inej cesty ako oprieť sa o Berlín proti Budapešti. No tak, aby sme sa mohli oprieť súčasne aj o Budapešť a jej partnerov, lebo sme nemohli nevedieť, že Slovenský štát je „menšie zlo“ pre Maďarsko i pre Poľsko, ako Slovensko, vtelené do Ríše spolu s českými krajinami. Pre nás nebolo prekvapením, že Maďarsko a Poľsko sa poponáhľali uznať Slovenskú republiku hneď na druhý deň po jej vyhlásení, keď ešte Nemecko špekulovalo, či by si na

Alexander MACH.

náš úkor a nami nezískali i Poľsko i Maďarsko pre užší zväzok. Bola to úžasná hra síl, ktoré nazývame niekedy dejinami a ktoré sme my v tých dňoch neraz nazvali pekelnými.

Nevolili sme spojenectvo s Nemcami z nejakej chorej zaľúbenosti do hitlerovského germánstva. Kde sa len dalo, využívali sme jeho slabé miesta práve tak, ako Nemecko chcelo využívať raz nás proti Maďarom, raz Maďarov proti nám a tak ďalej. I veľký kolos má svoje slabé miesta. Geopolitické danosti, s ktorými sme museli rátať, nezáviseli od nás. My sme nepostavili na čelo Nemecka Hitlera. Nie my sme boli prví, čo sa ponáhľali k Hitlerovi, robili s ním zmluvu – a neboli sme ani poslední. I pred nami i po nás podpísavali pakt s Hitlerom veľmoci, ktorým nehrozilo ani rozkúskovanie, ani obsadenie Maďarskom. A napokon i Horthy i Beck vedeli, že Slováci nechcú obsadzovať Maďarsko, alebo Poľsko – a ponáhľali sa za každým do Kielu alebo Berlína, do Berchtesgadenu alebo Mnichova, keď si ich Hitler pozval. O pozvanie k Hitlerovi usiloval sa dokonca i prezident Beneš, aj keď trochu oneskorene.

■ TISO SA HITLERA NEBÁL

Hitler bol ten istý, keď k nemu išiel Chamberlain alebo Daladier, alebo Stalinov zástupca Molotov, ten istý, ako keď na jeho pozvanie do Berlína cestoval k nemu Dr. Jozef Tiso. K tejto ceste nemalo dôjsť a nemuselo. Bola zbytočnou, bola omylom, bola trestom pre našu vlastnú polovičatosť, nedôslednosť a nedostatok rozhodnosti v pravej chvíli. Pravda, neboli sme pripravení. A nemohli sme veriť ani Maďarom, ani Poliakom. Už 6. októbra 1938 mohol byť vyhlásený Slovenský štát. A nebolo by Protektorát. Nemci si vtedy nemohli dovoliť obsadenie českých krajín. Maďari by asi neobsadili južné hranice i čisto slovenské kraje južného Slovenska a kto vie, či by vôbec prišlo k viedenskému verdiktu. Čo je však najdôležitejšie: samostatnosť Slovenska sa nedostane do úvodzoviek jej odporcov.

Slovíčkom „keby“ nemožno nárábať vážne ani v subjektívnych spomienkach, no i najčistejšie skúmanie a hľadanie pravdy nezaobíde sa bez solidných hypotéz, inak sa nič nevyvetlí a nikam sa nedostaneme. Len si predstavme, že slovenskí ľudia, jediná veľká strana Slovenska, ktorá dôsledne a nekompromisne stála na stanovisku slovenskej národnej samobytnosti a vo všetkých demokratických voľbách – ak berieme len slovenské hlasy bez maďarských, českých a iných neslovenských – získala väčšinu slovenských hlasov,

v pomnichovskej situácii ponechá vedenie Slovenska rukám povedzme sociálnodemokratického čechoslováka Dédera alebo komunistu Širokého! Už nezmyselnosť, ahistorickosť tejto predstavy hovorí jasnou rečou proti všetkým konštrukciám o zločine jedných a o mravnej bezúhonnosti tých druhých, tých, ktorí na všetko majú už vopred pripravené kopyto. My sme predsa nemuseli vyhlásiť štátnu samostatnosť! Mohli sme ísť na ryby alebo sa utiahnuť do pivnice a popíjať a roniť vlastenecké slzy!

Slovanskí a katolícki bratia Poliáci na severe nám kradli čisto slovenské dediny pomocou Hitlera, svätostefanské Maďarsko nám pomocou toho samého Hitlera trhlo čisto slovenské kraje na juhu. Keď sa moravskí Slováci chceli pripojiť k Slovensku, pražskí centralisti pomáhali si aj hitlerovskými záujmami proti slovenským. Keď sa potom o pár mesiacov neskoršie malo roztrhať Poľsko, zase bol dobrý Hitler Stalinovi a Stalin Hitlerovi. Len my sme boli vždy zlí, lebo sme sa z obyčajnej slovanskej vzájomnosti nechceli dať okabátiť ani českými centralistami, v jadre už pronemeckými, ani poľskými, ani maďarskými páňmi, ktorí si tak dojmavo nahrávali.

Ak Slovensko dostanú Maďari a Poliáci, vývoj je celkom iný! Ak sa v auguste 1939 nedohodne Berlín s Moskvou o rozdelení sfér, ktorých čiara presekla Poľsko – nemôže sa začať vojna, ale! To slávne a tragické „ale“! Jediný Dr. Jozef Tiso, reprezentant najmenšieho, alebo jedného počtom z najmenších národov, ktorý mal byť obeťou, aby väčšie boli ešte väčšími, odvážil sa v tých dňoch povedať Hitlerovi: ale! Odmietol už hotovú novú mapu, nové hranice okypťeného Slovenska a – vyhral! Vedel, vedeli sme svoju povinnosť a poznali sme mieru svojich možností.

■ SLOVENSKÉ „ALE“

Nech konáme podľa dodatočných zákonov, s ktorými prišli páni, ktorí jedine prezidentovi Slovenskej republiky a jej vláde môžu ďakovať, že neboli popravení (a ktorí potom dali popraviť prezidenta Slovenskej republiky), nech sa držíme sukien svojich materí alebo žien, alebo tých rybárskych prúťov, „nezaviníme“ druhú svetovú vojnu, nestaneme sa vojnovými zločincami, nebolo by Slovenskej republiky a vari už ani slovenského národa. No my by sme boli ako anjeli!

„Ale“ – : Nech psom tráva rastie, keď kone pokapú! Takéto meditácie ma držali celú noc (a celé noci) pred 9. májom 1968.

Medzititulky SNN

Nemôžeme donekonečna zabúdať na obdobia, keď mali Slováci svoj štát Prvá Slovenská republika v moderných dejinách

Peter SLIACKY - Foto: Emil SEMANCO

Štrnásteho marca 1939 bol v Bratislave počas zasadnutia slovenského snemu vyhlásený prvý Slovenský štát. Snem najskôr prijal demisiu autonómnej vlády Karola Sidora a neskôr Jozef Tiso oboznámil poslancov s rokovaniemi v Berlíne. Po jeho prednese sa 57 prítomných poslancov jednohlasne vyjadrilo za vznik Slovenského štátu postavením sa zo svojho miesta. To bolo tzv. aklamačné hlasovanie o otázke: „Kto súhlasí s tým, aby bol vyhlásený samostatný Slovenský štát?“ Poslanci Slovenského snemu kladným verdiktom začali nové dejiny Slovenska a Slovákov v období, keď sa rozhodovalo o našom bytí medzi európskymi národmi.

Andrej Hlinka.

Dátum 14. marec 1939 je spojený so vznikom prvého Slovenského štátu, ktorý 21. júla 1939 po schválení prvej slovenskej ústavy niesol názov Slovenská republika. Tento prvý Slovenský štát, resp. republika, je častovaná takými prívlastkami ako: vojnový, klérofašistický a podobne. Jeho vznik treba chápať v omnoho širšom rámci, a to vzhľadom na geopolitické postavenie Slovenska v danom období, ako aj na stupňujúcu sa národnú emancipáciu Slovákov a ich potrebu po vlastnom štáte. Taktiež treba chápať aj to, že do roku 1989 sa historici nemohli venovať objektívnemu výskumu prvej Slovenskej republiky – napriek tomu sa obdobie jej existencie vníma čierno-biele. Prečo je to tak? Azda, že národ si vybudoval vlastný štát, ale za pomoci a garancie hraníc s nacistickým Nemeckom? Vari preto by sme nemali prijímať jednohlasne Slovenským snemom ustanovený Slovenský štát a neskôr ústavou zakotvenú Slovenskú republiku? Sú toto dôvody, pre ktoré si nemáme pripomínať vznik prvej Slovenskej republiky alebo je hlavným dôvodom to, čo sa stalo so židovskou komunitou na Slovensku?

Samozrejme, že nikto z nás nie je obhajcom toho, čo sa dialo so slovenskými Židmi, ale v dejinách ne nájdeme štát bez viny. Tak ako nikto z nás nemôže nesúhlasiť so slovami Ježiša Krista: „Kto je bez viny, nech hodí do mňa kameňom,“ preto si treba uvedomovať, čo pre Slovensko a Slovákov znamenal vznik prvej Slovenskej republiky.

■ TRNISTÁ CESTA

Slovensko a jeho pospolitosť sa po dlhom jarme v Uhorsku alebo v tzv. žalári národov, ktoré najviac začalo naberať na sile po rakúsko-maďarskom vyrovaní v roku 1867, tešilo 28. októbra 1918 zo vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov. Predstavitelia slovenskej svojbytnosti si mysleli, že prvá Česko-Slovenská republika (1. ČSR) bude stáť na pilieroch Pittsburskej dohody. Tá deklarovala vytvorenie autonómie pre Slovákov. Lenže po vzniku 1. ČSR sa táto dohoda

vôbec neakceptovala, ba samotný prezident republiky T. G. Masaryk, ktorý sa pod ňu podpísal, ju označil za falzum. To boli prvé náznaky toho, že českí politickí pohlavári to so Slovenskom nemysleli úprimne. Slovenská ľudová strana – SLS (neskoršie HSLŠ), preto začala presadzovať politiku autonómie. Jej hlavným predstaviteľom sa stal Andrej Hlinka. Už 9. novembra 1920 na straníckom sneme vyhlásil: „My Slováci – máme právo na autonómiu. My Slováci stojíme na základe Pittsburskej dohody, stojíme na základe tejto historickej Magny charty a od tej za žiadnu cenu nikomu a nikdy neustúpime. Táto zmluva nerobí krivdu českému národu. Nechce dávať nadpravie slovenskému národu. Chce len to, aby brat bol šťastný pod jedným krovom... My máme právo tu byť a tu žiť. My Slováci sme národ a máme právo na našu existenciu, ktorú nám Pittsburská dohoda zabezpečuje a ktorú budeme neustále brániť a hájiť.“

■ PODPORA NÁRODA

A. Hlinka vedel, že národ ide za ním napriek všetkým úsiliam jeho nepriateľov. Jeho priama politika mu získala dôveru národa, ktorá sa ukázala už v župných voľbách v septembri 1923. Ľudová strana sa predstavila ako najsilnejšia politická strana na Slovensku. Získala 34 percent hlasov, kým sociálni demokrati, ktorí vyhrali voľby v roku 1920, nezískali ani 10 percent podpory. Volebné výsledky naznačovali, že Ľudová strana už nie je iba stranou, ktorú podporujú výlučne sedliaci na Liptove a na Záhori, ale že má podporu medzi všetkými vrstvami Slovenska. Vo vedomí tejto podpory politik Hlinka zvyšoval svoje úsilie. Pri každej príležitosti hlásal, že Slováci budú môcť pokladať ČSR za svoj štát iba po tom, keď im ten štát dá, čo im podľa prirodzeného práva patrí, a k čomu sa prezident Masaryk svojím podpisom na Pittsburskej dohode zaviazal.

Rezolúcia, ktorú A. Hlinka na Pribinových oslavách v Nitre v auguste 1933 prečítal, bola výkrikom hrdeho národa s bohatou históriou a dlhou

kresťanskou tradíciou. Hovorilo sa v nej: „Vyhlasujeme, že v štáte tomto chceme vidieť svoju budúcnosť nielen ako národ svojprávny a nielen ako národ samobytný, ktorý sám chce spravovať svoje veci a chce sám riadiť svoj osud... Vyhlasujeme, že svojich národných práv v Pittsburskej dohode zabezpečených sa nikdy nezriekneme a že za lepšie blaho národa slovenského bojovať budeme mužne a vytrvale, ako nám to káže povinnosť k slovenskému národu a posvätná pamiatka Pribinova. Slováci! Dnešné veľkolepé jedenásť storočné jubileum je živým dôkazom, že sme boli samobytným národom a takým chceme i ostať!“

■ EMANCIPAČNÝ VRCHOL

Tieto udalosti a výroky poukazujú na to, že emancipácia Slovákov bola na vrchole, ktorého vyústením nemohlo byť nič iné ako utvorenie vlastného štátu. Lenže vzhľadom na politickú situáciu sa emancipácia nemohla vyvíjať v „evolučnom postupe k samostatnosti“, ako spomenul Karol Sidor 12. marca 1939 pri návšteve vyslancov Hitlera na čele s Dr. Wilhelmom Kepplerom, keď jeho ponuku rázne odmietol. Ďalší deň na to bol pozvaný do Berlína Dr. Jozef Tiso, ktorý po odobrení predsedníctvom strany, snemu a vlády dostal jasné inštrukcie: „Vypočut, nič nerozhodnúť.“ Tak aj urobil, a to napriek tomu, čo v tom čase znamenal Adolf Hitler a ako sa mu iné politické osobnosti poklonkovali. Dr. Jozef Tiso napriek nahlianiu Hitlera odmietol vyhlásenie Slovenského štátu z Berlína a odpovedal mu, že ľutuje, ale nie je vstave urobiť nijaké rozhodnutie v tejto veci, „lebo to patrí výlučne do kompetencie Slovenského snemu“. Žiadal, aby sa mohol telefonicky spojiť s predsedom slovenskej vlády K. Sidorom a s prezidentom č.-s. federácie Háchom, ktorým oznámil nevyhnutnosť zvolania Slovenského snemu. Prezident Hácha zvolal snem na nasledujúci deň – a 14. marec bol vyvrcholením marcových udalostí.

Snem jednohlasne vyhlásil Slovenský štát. V dobe, v ktorej bola nepriaznivá politická situácia v celej Európe. V dobe, keď politiku diktovalo Nemecko. V dobe, v ktorej sa svetoví predstavitelia európskych veľmocí klaňali nemeckému kancelárovi. V dobe, keď garantmi česko-slovenskej svojbytnosti boli práve už spomenuté európske veľmoci, ako Francúzsko a Veľká Británia, ktorých predstavitelia nás v rámci politiky apesementu (politiky uzmirovania) v roku 1938 na tzv.

Mníchovskej konferencii nechali naposav nemeckým politickým zámerom.

■ MALÁ VOJNA

Po tejto zrade bola 6. októbra vyhlásená autonómia. Tú neskoršie Baranova pražská vláda uznala, ale súčasne ju vystavila intrigám a taktizovaniu, ako to bolo aj za Masaryka a Beneša, ktorí neuznávali slovenský národ a tvrdili, že existuje len národ československý. Ďalším poľienkom do ohňa bol tzv. Homolov puč v noci z 9. na 10. marca 1939, pri ktorom českí generáli na Slovensku vyhlásili stanné právo, počas ktorého pozatýkali predstaviteľov autonómie, a tým chceli zrušiť legitímnu autonómiu, lenže opak bol pravdou. Následne po týchto udalostiach bol 14. marca 1939 vyhlásený Slovenský štát a utvorená prvá vláda Slovenského štátu. Slovenská republika vznikla pol roka pred vypuknutím druhej svetovej vojny a bola medzinárodne uznaným štátom. Napriek tomu ju pár dní po vyhlásení napadli maďarské vojská. Tento vojenský zásah poznáme pod názvom Malá vojna. Tá vypukla 23. marca 1939, t. j. deväť dní od vyhlásenia Slovenského štátu. Paradoxom je, že Maďarsko bolo medzi prvými štátmi, ktoré uznalo Slovenský štát, a tým de facto aj hranice ustanoveného samostatného štátu. Situácia sa upokojila podpísaním prímeria 25. marca 1939 a dohodou o nových hraniciach 4. apríla 1939.

■ NEČISTÁ NEMECKÁ HRA

Nemecko ako garant svojbytnosti Slovenského štátu nehralo čistou hru. Napriek tomu, že navonok vystupovalo ako ochranca Slovenského štátu, nepostavilo sa proti tzv. malému riešeniu. Na Horthyho list Hitler odpovedal pozitívne a súhlasil s obsadením východného Slovenska Maďarmi. Nasvedčovala tomu aj maďarská propaganda, ktorá vyhlavala, že Nemecko sa vzdalo Slovenska a Maďarsko má voľné ruky až po Váh. Tak isto aj poľský postoj k maďarskej politike bol ústretový. Slovensko sa nachádzalo medzi dvomi kameňmi. Aj z dobovej tlač je zrejmé, že Slovenský štát sa vnímal ako nevyhnutnosť pre bytie slovenského národa. Pochopiteľné je aj to, že v danom geopolitickom postavení sa nedalo uberať cestou „evolučného postupu k samostatnosti“, ako chcel Karol Sidor. Do úvahy treba brať aj politickú situáciu na Slovensku, ktorú charakterizovali vnútorne rozbroje medzi tzv. umierneným krídlom HSLŠ, ktoré predsta-

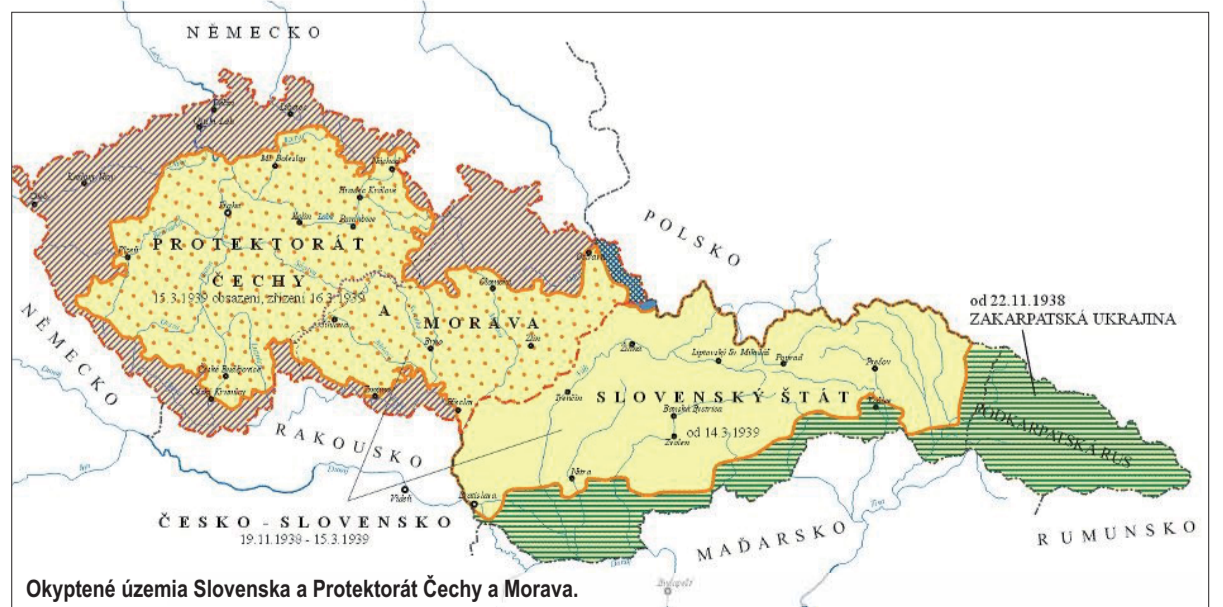
voval Jozef Tiso, a radikálnym krídlom HSLŠ pod vedením Vojtecha Tuku. Slovenskí politici stáli pred ťažkými rozhodnutiami, aby Slovensko nestálo na filozofii, ktorá je mu cudzia. Napokon aj prejav prvého prezidenta Slovenskej republiky Dr. Jozefa Tisa na margo cudzích vplyvov znel takto: „Nechceme byť a nebudeme otrokmi žiadnej ideológie, ktorá by nevyvierala z našej slovenskej tradície a ktorá by bola cudzia nášmu kresťanskému slovenskému charakteru. Našou jedinou ideológiou bude reálne chápaný záujem národa slovenského.“

Toto sa do istej miery podarilo umiernenej časti HSLŠ, o čom svedčí aj to, čo za šesť rokov svojej existencie dokázala po hospodársko-kultúrnej stránke. Taktiež nemôžeme zabudnúť na národné uvedomenie počas trvania Slovenského štátu, ktoré dalo predpoklad pre existenciu druhej Slovenskej republiky.

■ ROZDIELNE NÁZORY

Už od vzniku druhej Slovenskej republiky v roku 1993 sa stretávame s tým, že jedni prvú Slovenskú republiku glorifikujú, a druhí ju, naopak, hania. V čom tento, až extrémne diferencovaný pohľad na jej existenciu tkvie? Na túto otázku je viacero odpovedí... V slovenskej spoločnosti existuje niekoľko spoločenských vrstiev. Inak to nebolo ani v období prvej Slovenskej republiky. Presne ako teraz každý zastáva nejaký svetonázor, nejaké politické presvedčenie. Ani obdobie našej, nie tak dávnej histórie nebolo výnimkou. V protirečivosti záujmov a presvedčení sa stretli tí, ktorým išlo o národ a jeho svojbytnosť vo vlastnom štáte, tí, ktorí zastávali československú ideu, resp. čechoslovakizmus, a tí, čo hľadali na seba a prispôbili sa tej strane, ktorá mala práve navrch. Taký je aj dnešok. Aj dnes sa kráča v smere jednej politickej taktovky a ak nie, tak to nie je politicky korektné.

Nemyslím si, že by sme nemohli spomínať na vznik prvej Slovenskej republiky, ktorá zachránila národ pred pohltitím inými a počas ktorej národne rozkvitol. Veď bez tohto národného uvedomenia by nemohlo byť ani pomyslenie na druhú Slovenskú republiku, v ktorej dnes žijeme. Napriek tomu sú pohľady na 14. marec 1939 rôzne či už v historickej obci, u politikov alebo každého jedného slovenského občana. No napriek tomu nemôžeme zabúdať na obdobia, keď Slováci mali svoj štát.

Okypené územia Slovenska a Protektorát Čechy a Morava.

Bývalé vedenie rezortu kultúry nepresvedčilo Rozhodnutia ako na hojdačke

Marek DANKO – Foto: autor

Existuje téma, ktorá sa takmer vytratila z predvolebnej agendy strán naprieč politickým spektrom. Tou témou je kultúra, jej podpora a rozvoj. Vo fatálnom nápre ekonomických problémov, nezamestnanosti, krízy, eurovalov a „goril“ sa Popoluška kultúra jednoducho stráca. Volič si ani neuvedomí, že Slovensko dlhodobo dáva na kultúru najmenší podiel HDP zo všetkých postkomunistických štátov, o „tradičných“ štátoch eurozóny ani nevrviac. Bude to mať zrejme fatálne následky na ďalší rozvoj spoločnosti.

Keď do kresla šéfa rezortu kultúry zasadol Daniel Krajcer (SaS), reakcie nielen kultúrnej verejnosti boli skôr rozpačité. Prišiel zo súkromnej televízie a tak sa aspoň očakávalo, že prinesie do stojatých a vysychajúcich kultúrnych vôd nejaký ten ekonomicko-podnikateľský aspekt. Splnilo sa to len čiastočne.

■ POKUS O RESUSCITÁCIU MÉDIÍ

Jedným z prvých krokov nového ministra bol ambiciózný projekt spojenia STV a Slovenského rozhlasu do spoločného podniku, ktorý sa chcel tváriť ako obdoba britskej BBC. Chronicky a neutrálne za dlhšiu verejnoprávnú televíziu to malo zachrániť pred nevyhnutným

pádcom. Kormidla novej RTVS sa chopila generálna riaditeľka Slovenského rozhlasu Miloslava Zemková. Tá postupovala vyskúšanou metódou, teda drastickým obmedzením pôvodnej tvorby, prepúšťaním zamestnancov a nekonečným reprízovaním už beztak okukovaných programov. Finančný prepad sa

síce zastavil, ale nasledoval prepad sledovanosti. Jednoducho sa ukázalo, že bytostne chýba zmysluplná vízia, ako naše verejnoprávne inštitúcie posunúť na úroveň 21. storočia a zapojiť ich do kultúrnej revitalizácie národa. Ostatne, slovíčko národný je nenápadne avšak sústavne obchádzané a netýka sa to iba kultúrnych náležitostí.

■ STRAŠIDLÁ V BUDMERICIACH

Ďalšou kauzou, ktorá zarezonovala aj na stránkach našich novín, boli ťahanice okolo Budmerického kaštieľa. Celé desaťročia tam fungoval Domov slovenských spisovateľov, ktorý prevádzkoval Slovenský literárny fond. Pokusy nenápadne posunúť kaštieľ do tých „správnych“ rúk tu boli aj predtým, no až za ministra Krajcera sa podarilo spisovateľov z kaštieľa dostať preč. Zdanlivo ekonomicky podmurovaná myšlienka o trhovom nájomnom zafungovala, ľudia si zanaďovali na spisovateľov, akéže to majú potvory výhody, že si za svoje peniaze môžu posediť v izbách zariadených drevtrieskovým polorozpadnutým nábytkom, a budmerický fenomén sa skončil. Záhadné občianske združenie Dilema z prenájmu odskočilo a kaštieľ, za ktorý platil Literárny fond ministerstvu nájomné vyše tridsať tisíc eur ročne, teraz chátra prázdny a stojí MK SR tritisíc eur mesačne kvôli stráženiu a temperovaniu. Skutočne „geniálna“ finančná operácia, nevraviac o tom, že spisovatelia ostali bez priestoru, v ktorom sa usporadúvali napríklad aj prekladateľské konferencie a medzinárodné stretnutia.

Napokon ministerstvo oznámilo, že vyčlenilo sumu jeden a pol milióna eur na rekonštrukciu kaštieľa. Bohužiaľ, je to len zastierací manéver ako zamaskovať vlastné fatálne zlyhanie a osud kaštieľa je stále nejasný s veľmi pesimistickými

mi vyhládkami pre slovenskú kultúru.

■ PROBLÉM ZVANÝ SND

Fatálna rozháranosť slovenskej umeleckej obce a nemožnosť MK SR riešiť kopyce sa problémy sa ukázala, aj čo sa týka našej prvej divadelnej scény. SND je už niekoľko rokov v stave postupnej atrofie, herecké osobnosti buď postupne umierajú, alebo divadlo opúšťajú a riešenie alarmujúcej situácie je v nedohľadne. Keď ministerská kontrola zistila nehošpodárne vyžitie takmer pol milióna eur a generálny riaditeľ Ondrej Šoth zložil funkciu, nastala patová situácia. Bývalý riaditeľ si veselo v SND pracuje ďalej, jedno provizórium strieda druhé a riešenie je v nedohľadne. Na druhej strane i nešťastne komunikovaná kauza okolo takzvaného „Kunsthalle“ ukázala len to, že aj výtvarná obec je rozštiepená, a ministerstvo s umelcami jednoducho zmysluplne komunikovať nevie.

Samozrejme, treba spomenúť tiež fakt, že MK SR prinajmenšom v dvoch prípadoch dokázalo spraviť správne a pre kultúru prospešné kroky. Prvým bol projekt obnovy hradov v spolupráci s úradmi práce a miestnymi samosprávami. Sú to práve naše jedinečné hrady, ktoré by sa mohli v blízkej budúcnosti stať jedným z kľúčových faktorov rozvoja turistického ruchu. Ministerstvo sa takisto podarilo dotiahnuť projekt digitalizácie nášho hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva do fázy postupnej realizácie, čo je pre správne fungovanie kultúry v informačnej ére nezanedbateľný predpoklad. No na renesanciu kultúrneho života, na stav, keď skutoční umelci nebudú iba živoriaci jedinci v tieni rôznych pozlátkových celebrit z bulváru, si budeme musieť ešte počkať.

Besy kapitalizmu

Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2012

Pavol Dinka sa prekladmi autorov zaoberajúcich sa postkapitalistickou spoločnosťou sám stáva odborníkom na túto oblasť. Preto neprekvapuje, že svoju najnovšiu knižku Besy kapitalizmu alebo začiatok novej éry? zamerá na aktuálne otázky spoločenského

vývoja. Formou rozhovorov s poprednými kritickými intelektuálmi rozoberá možnosti budúceho vývoja postkapitalistickej spoločnosti. Ide o ľavicovo orientovaných respondentov, lebo, ako sa v knižke konštatuje, pravičiarci sú užko späť s vrstvou vlastníkov kapitálu, ktorí sa nezamýšľajú nad tým, ako sa ho vzdať. Aj vďaka literatúre vychádzajúcej vo vydavateľstve Spolku sloven-

KNIHA TÝŽDŇA

ských spisovateľov možno začať i na Slovensku polemiku o lepšie spravovanej spoločnosti.

Michael Albert či David Schweickart sú slovenskému čitateľovi známi svojimi koncepciami. Albert predovšetkým ako tvorca ekonomickej vízie nazvanej participatívna ekonomika alebo parecon ponúka návrh beztriedneho hospodárskeho systému. Prečo? Lebo „v kapitalizme je vždy krí-

za, najmä ak pokladáme za krízu takú ekonomiku, ktorá neslúži ľuďom“. Nielen Albertova vízia „si žiada zmenu štruktúry politického systému, aby význam politiky pre občanov ešte rástol“, ale je základom úvah všetkých protagonistov knižky. Dinka zostavil publikáciu na základe rozhovorov so šiestimi osobnosťami, medzi ktorými nechýbajú traja Slováci – Ľuboš Blaha, Ladislav Hohoš a Roman Michelko. A treba zdôrazniť, že v knižke nie sú zaradení len do počtu. Napríklad L. Hohoš upozorňuje na nebezpečenstvo fašizmu 21. storočia, ktorý sa „od fašizmu 20. storočia líši predovšetkým tým, že má k dispozícii oveľa sofistikovanejšie prostriedky násilia a masovej kontroly“.

Dinkovi sa publikáciou Besy kapitalizmu podarilo oboznámiť slovenského čitateľa so špičkou v súčasnej filozofickej, sociálnej a ekonomickej oblasti. A nielen to, poskytol dostatok materiálu na pochopenie stavu, v akom sa súčasná civilizácia nachádza. Stav, kde kapitál začína totálne kontrolovať verejný priestor.

Eva ZELENAYOVÁ

Do večnosti

Básnik, textár, publicista a najmä kúzelník so slovom Marián Kubica sa narodil 6. septembra 1955 v Žiline. Patril do okruhu básnikov, ktorí sa schádzali začiatkom osemdesiatych rokov v bratislavskej kaviarni U Michala, odkiaľ vygenerovali také osobnosti našej literárnej scény, akými sú Jano Litvák, Ivan Kolenič, Kamil Zbruz, Andrijan Turan, nebohý Jožo Urban a niekoľko ďalších. Marián Kubica si uvzato strážiť svoje prívratné „hľadáčstvo“. Neustále skúšanie slova, pátranie v tom, čo prináša slovenčina.

Keď sa v deväťdesiatych rokoch objavil v časopise pre mladú literatúru a umenie Dotyky seriál tvorivo mapujúci tvorbu slovenského klasika Adolfa Petra Zátareckého, pre väčšinu čitateľov to bol objavný pohľad na zdanlivo zošúverené slovenské prislovie a

porekadlá. Autorom tohto objavného prerozprávania našej klasiky bol práve Marián Kubica. Básnik, ktorý v pokore pred slovom len veľmi zriedka uverejňoval svoje texty, muž z rodu hľadačov, ktorý ako jeden z mála literárnych kritikov pochopil a vložil dielo ďalšej tragickej postavy slovenskej poézie Jána Ondruša. Na osobe Mariána Kubicu by bolo možné demonštrovať štatút a význam slovenského literáta v 21. storočí. Väč-

NEKROLÓG

šinou bez prostriedkov, prechádzajúc životom ako „beždomovec“ (jeho vlastný termín), stihol počas vyše polstoročia svojho života uverejniť záhadné články v časopisoch, akými sú Dotyky, Slovenské pohľady, Romboid, Fragment K a v mnohých ďalších. Konečne až po roku 2000 mu vyšli aj dve básnické zbierky Báseň ako báseň (2004) a Báseň bez všetkého (2006), ktorú ilustroval Ivan Csudai. Marián Kubica by bol iste „použiteľný“ v akejkoľvek reklamnej agentúre či v inom komerčnom médiu. Napriek tomu dal prednosť poézii, neustálemu dobrodružstvu z objavovania materinskej reči a asketickému životu, ktorý bohužiaľ dobrovoľne ukončil na sklonku februára 2012.

Maroš M. BANČEJ,
foto: Lenka CSANDALOVÁ

Nové rozprávky (a udania) IX. - O maškarnom plese

Kde bolo, to uhádnite, bola raz jedna veselá kompánia mladencov, ba aj devuchy sa medzi nimi našli. Keďže chceli veselo žiť, rozhodli sa, že si zo života spravia jeden nekonečný karneval. Veď čo je krajšie, ako keď si oblečiete kostým, nasadíte si masku a podho plesáť. Napríklad šiltovka, montérky patrične označované olejom, do jednej ruky kosák, do druhej kladivo a... Zábava sa môže začať. Keby ostalo len pri pochodových piesňach a červených zástavách, bol by to pomerne nevinný karne-

val, ale napokon došlo na tých, ktorí sa z nejakých dôvodov do maškarády nezapojili a skončili v lepšom prípade voľakde v úravnovej bani, v horšom na cimiteri. Ako čas bežal, naši rozštantenci si postupne doplnili garderóbu o veľký flak na čele à la Gorbačov, no a potom prišlo Veľké nežné štrnganie klúčmi. Načim bolo opäť chodiť do kostola a podľa možnosti sedieť čo najbližšie k oltáru, že aj ten Ukrižovaný radšej pokrčil nohy, aby ho za ne nestiahli. Čas, ako to má vo zvyku, ďalej cváľal a doba si žia-

dala nové kostýmy a nové masky. V móde začala byť maska podnikateľa, podľa možnosti európskeho formátu. Keďže v spomínanej kategórii bol už tanečný parket preplnený, našli sa šikovníci,

HUMORESKA

ktorí si masku doplnili o valašku, devianske gate a plný tanier bryndzových halušiek.

Po niekoľkých rôčkoch sa kompánie veselice sa na nekonečných plesoch pomerne ustálili. Jedni šantili v modrom

a oháňali sa ekonomickými prúčkami, ďalší im kontrovali v čiernom s Bibliou pod pazuchou, do partie zapadli aj junáci so štíplavou paprikou za uchom a s mapou Veľkého Uhorska, ktorú si pre každý prípad schovali u šatniarky. Samozrejme, že nemohli chýbať ani utajení dedičia ujom Marxa a Engelsa, pričom bufetárom bol zajordánsky Maďar Đuri Soros.

Samozrejme, že sa na tieto pohuľanky skladali občania, ktorí mali to šťastie, že mali prácu. Dokonca boli takí osprostení zo spo-

mínovaných karnevalov, že nedali na svoje obľúbené masky dopustiť. Keď už to vyzeralo, že sa bežný plebs preberie z bdelej kómy a začne na plese robiť poriadok, najvyšší tančmajster vytiahol z rukáva tancujúcu gorilu. Opäť bolo o čom hovoriť od Laborca po Dunaj. Rozšantení plesajúci dostali od dychový čas, aby si rýchlo mohli vymeniť kostýmy a masky za tie, ktoré sú neošúchané a „in“. Určite majú niečo schované u šatniarky a keby bolo najhoršie, pomôže vyššie spomínaný ujo bufetár.

Maroš M. BANČEJ

Obhajovací reč advokát E. Žabkay 43 rokov ukrýval v komíne V Norimbergu by Tiso trest smrti nedostal

Ján SMOLEC - Foto: Proces s Dr. Tisom, Tatrapress 1990

Udalosti po novembri 1989 prispeli k tomu, že po dvadsaťročnom novinárskom dištanci ma vtedajší, takpovediac umiernení komunistickí novinári, pracujúci v normalizačnom období, vyzvali, aby som pomohol zrehabilitovať 356 politicky i materiálne zdeptaných „dubčekovských“ novinárov. Novinárska rehabilitácia spočívala iba v tom, že sa im vrátili novinárske preukazy. Akékoľvek finančné odškodnenie za dvadsaťročné politické i materiálne bezprávie sa odmietlo. Zopár novinárov sa vrátilo do pôvodných redakcií, ale väčšina sa pre vek do redakcií nevrátila.

Prezident Dr. J. Tiso so svojimi advokátmi na súde. Súd ho poslal na šibenicu.

Ak ešte žijú, stále živia, patria medzi najchudobnejších dôchodcov. Ich finančné odškodnenie spolu s ostatnými postihnutými a prenasledovanými dubčekovcami sa niekoľkokrát navrhlo, žiaľ v NR SR sa zamietlo. Proti hlasovali predovšetkým poslanci KDĽ, ktorí doteraz hádzajú komunistov normalizátorov a dubčekovcov do jedného vreca. Kádeháci obchádzajú fakt, dubčekovcov ŠTB prisnejšie sledovala ako ostatných odporcov režimu. Aj ja som sa mohol vrátiť do redakcie, ale vo veku 58 rokov písať do mládežníckej Smeny sa mi zdalo prehnané. Zhodou okolností Slovenský syndikát novinárov založil vydavateľstvo Tatrapress, a tak ma poverili, aby som ho viedol.

■ SVEDECTVO OBHAJCU

Sedel som v novej funkcii iba niekoľko dní, keď zaklopala na dvere a vzápätí vstúpila do miestnosti žena stredného veku.

– Som dcéra doktora Žabkaya, obhajcu prezidenta Tisa. Otecko štyridsať rokov obhajovaci reč úspešne schovával, mal ju zamurovanú v komíne. Slováci by si ju mali prečítať. Štyridsať rokov čítali iba o jeho zločinoch. Je čas jeho osobnosť objektivne zhodnotiť.

Trochu si vydýchla a pokračovala.

– Pred dvadsiatimi rokmi som čítavala Smenu, aj vaše reportáže. Nemáte záujem stretnúť sa s otcom?

Na druhý deň som vycestoval do Žiliny, kde obhajca prezidenta Tisu býval. Dcéra mu zatelefonovala, že prídeme. Dr. Žabkay absolvoval Právnickú fakultu Univerzity Komenského v roku 1933. Počas štúdií sa zblížil s ľavicovým hnutím. Bol členom Spolku socialistických akademikov. Za slovenského štátu sa politicky neangažoval. Venoval sa advokácii. Obhajoval najmä politicky a rasovo nezamestnaných, preto si vyslúžil pozornosť Ústrednej štátnej bezpečnosti. Po roku 1945 vstúpil do komunistickej strany. Lenže v retribučných procesoch pre zmenu obhajoval činiteľov slovenského štátu. Preto ho v roku 1946 vylúčili z komunistickej strany. Pred procesom s prezidentom Tisom katolícki predstavitelia demokratickej strany hľadali vhodného obhajcu. Vybrali Dr. Žabkaya. Poverenie mu podpísali prezidentove sestry Turčeková, Dobiášová a brat Ján Tiso. Obžalovaný prezident mu tiež bez dlhšieho rozmýšľania podpísal plnú moc. Pred Národným súdom vystupoval ako zvolený a nie súdom vymenovaný obhajca.

Sedemdesiatšesťročný advokát Žabkay ma prijal so štipkou určitej nedôvery. Vydavateľstvo, ktoré som reprezentoval, bolo pre neho neznáme. Oprávnené, veď sme nevydali ešte ani jednu knihu. Povolenie na

vydanie jeho spomienok som však po prvej návšteve nedostal. A žiaľ ani po druhej. Ale už počas prvej návštevy sa pán Žabkay premenil na ochotného a pútavého rozprávača. Vo mne našiel pozorného, ale aj zvedavého poslucháča.

V druhotných novinách a časopisoch sa po roku 1989 objavili o prezidentovi Tisovi objektívne články, ale vplyvné ústredné denníky uverejňovali naďalej iba názory marxistickoleninských historikov a svetoobčiansky orientovaných novinárov – Židov. Niektorí mali dôvod takto písať, lebo z ich rodín mnohí zahynuli v koncentráku, ale väčšina historikov a publicistov úmyselne obchádzala a prekrúcala udalosti, fakty súvisiace so vznikom prvej Slovenskej republiky a najmä s činmi jej prezidenta Jozefa Tisa. Istý denník, ktorému tiež šéfoval horlivý svetoobčan, priniesol senzačnú informáciu, že prvý slovenský prezident sa stopercentne nachádza na listine vojnových zločincov.

Priznávam, že v mladosti aj mňa silno ovplyvňovali socialistické výchovné metódy a publikované argumenty. Dokonca aj ako mladý začínajúci novinár, v začiatkoch bez vysokoškolského vzdelania, som bol pod ich vplyvom. Ale postupne, najmä po stretnutiach so staršími ľuďmi, svedkami života v prvej Slovenskej republike, a po štúdiu historických dokumentov a svedectiev v období politického odmäku, keď sa rozpúšťali laby totalitného myslenia (roku 1963), som sa dozvedel aj pozitívne informácie o prezidentovi Tisovi. Napríklad, že udeľoval Židom výnimky, ktoré pred odvozom do pracovných táborov chránili aj členov ich rodiny. Tiso netušil, že Nemci Židov vraždia v plynových peciach, keď sa o tom po úteku dvoch Židov z Osvienčimu dozvedel, transporty Židov do pracovných táborov zastavil. Dokonca žiadal Hitlera, aby dovolil komisii Červeného kríža tieto hrozné správy prešetriť. Počas druhej návštevy som to obhajcovi prezidenta Tisu pripomenul. Ochotne sa na túto tému rozpravil a potom napísal aj do knihy:

– Národnému súdu žalobcovia nepredložili nijaký doklad o tom, že sa Tiso nachádzal na listine vojnových zločincov. Komisia Spojených národov pre vojnové zločiny definovala 33 činov, ktoré sa pokladali za vojnové zločiny. Od decembra 1944 do 31. marca 1948 uvedený výbor vyhotovil 60 listín, na ktorých bolo 36 tisíc mien vojakov a politikov, ktorí sa dopustili vojnových zločinov. Medzi týmito mienami sa nenachádza ani jeden Slovak, teda ani prezident Tiso. Napriek tomu sa po vojne na Slovensku súdilo prísne a kruto. Z tri a pol milióna žijúcich Slovákov postavili pred súd 33 tisíc obvinených. Päťdesiatpäť odsúdili na

trest smrti a až osem tisíc do väzenia. Japonci, ktorí vo vojne v krutosti predstihli dokonca i nemeckých esesákov, postavili pred sudcov iba 5 700 osôb a iba siedmich odsúdili na trest smrti.

Doktor Žabkay odvážne porovnával. Keby Tisa súdili v Norimbergu, určite by ho neodsúdili na trest smrti. Pravdepodobne by ho oslobodili ako von Papena, Schachta a ďalších. Národný súd v Bratislave bol politicky zmanipulovaný tak, aby Tiso odvisol na šibenici. To si želal Beneš, komunisti i čechoslovakisti v demokratickej strane. Na súde nesmel svedčiť židovský rabin ani pokrstení Židia, ktorým prezident udelil výnimky, bratia Gabriel a Ladislav Hoffmanovci napísali o tom v knihe Katolícka cirkev a tragédia slovenských Židov v dokumentoch. Rovnako na procese nesmeli svedčiť partizáni, ktorých Tiso vyprosil z nemeckého zajatia.

Tiso sa podľa Žabkaya správal na súde statočne a dôstojne. Samotných obhajcov prekvapil právnou erudíciou v niektorých ústavnoprávnych otázkach, konkrétne v otázke samourčovacieho práva. Nie vždy však bol ochotný počúvať rady obhajcov. Nechcel odsúdiť nemecké ukrutnosti páchané na Slovensku, o ktorých sa dozvedel z výpovedí svedkov a premietaného filmu na procese. Obhajcom zdôvodňoval, že keby čokoľvek z obdobia slovenského štátu odsúdili, sudcovia by si to vysvetľovali, že sa zlomil a priznáva vinu.

■ POREVOLUČNÁ CENZÚRA

Po tretej návšteve doktora Žabkaya som rukopis jeho spomienok a obhajovací reč niesol do Bratislavy. Keď som o úmysle vydať jeho spomienky informoval vedenie syndikátu novinárov, v ktorom bola absolútna väčšina komunistov z čias bifakovskej normalizácie, ale tváril sa už ako veľkí demokrati, zhrozene zalomili rukami a zakázali mi knihu vydať. Cenzúra bola oficiálne zrušená, ale skryte stále fungovala. Proti vydaniu brojlili najmä svetoobčiansky orientovaní novinári. Vedením syndikátu novinárov hýbali, ako chceli.

Poriadne nasrdení sme s Romanom Kaliským, Jánom Čomajom a so spisovateľom Lacom Ťažkým pri Karpatskom brandy zapíjali rodiacu sa demokratickú cenzúru.

Možno aj vďaka inšpirácii, ktorá bola vo fľaške na stole, Laco Ťažký navrhol.

– A čo keby sme do knihy zakomponovali aj spomienky prokurátora Rašlu? Potom knihu možno povolia.

Sprvoti sme oponovali, Rašlove názory na Tisu sú predsa známe. V rámci socialistickej propagandy sa štyridsať rokov neustále opakovali a vbíjali do hláv občanov. Rašla o procese napísal knihu, noviny jeho názory publikovali, zo Žabkayovej obhajoby sa neuvěřil ani riadok. Teraz prišiel čas, aby sme publikovali názory tých, čo štyridsať rokov museli mlčať. Laco Ťažký argumenty chápal, ale pripomenul, že aj Rašla za socializmu sedel v base. Napokon sme sa zhodli, že v knihe, keď to inak nejde, sa dá prišiel čas, aby sme publikovali názory tých, čo štyridsať rokov museli mlčať. Laco Ťažký argumenty chápal, ale pripomenul, že aj Rašla za socializmu sedel v base. Napokon sme sa zhodli, že v knihe, keď to inak nejde, sa dá prišiel čas, aby sme publikovali názory tých, čo štyridsať rokov museli mlčať. Laco Ťažký argumenty chápal, ale pripomenul, že aj Rašla za socializmu sedel v base. Napokon sme sa zhodli, že v knihe, keď to inak nejde, sa dá prišiel čas, aby sme publikovali názory tých, čo štyridsať rokov museli mlčať.

doživotný trest. Neskôr rehabilitovaný. Pracoval na Katedre trestného práva UK v Bratislave i UPJŠ v Košiciach.

Časť svojich spomienok mal už spracovaných. Tie do vydavateľstva aj priniesol. Po prvých editorských kontaktoch s ním som vybadal, že je vnútorne presvedčený o tom, že prvý slovenský štát bol fašistický. Naznačil som mu, že fašistický môže byť iba režim a nie štát. Prokurátor Rašla ma tiež presvedčoval, že Tiso bol na listine vojnových zločincov, ale na súde to nepreukázal nijakým dokumentom. Dokonca aj v zatýkacej listine sa uvádzala Tisova kolaborácia a nie vojnové zločiny. Aktívny prokurátor, slúžiaci komunistom, napriek tomu, že aj tí ho neskôr poslali za mreže, robil všetko pre to, aby Tisu z amerického zajatia dovedli do Československa, kde na neho čakal pomstychtivý Beneš, ktorý pred procesom vyhlásil, že Tiso musí visieť. Tento výrok Beneša vo svojom rukopise uviedol aj prokurátor Rašla.

S Hitlerom, ktorý ovládol väčšiu časť Európy, kolaborovali aj iní politici a istý čas aj Stalin. Prokurátor Rašla si o Tisových zločinoch húdol svoje. Občas ma nasrdil, tak som mu pripomenul besedu so študentmi v roku 1968 v bratislavskom PKO, na ktorej som sa ako redaktor Smeny zúčastnil. Rašla tvrdo kritizoval pomery v spoločnosti v päťdesiatych rokoch, osobitne sa sústreďoval na porušovanie socialistickej zákonosti. Jeden študent mu však pripomenul, že zákony hnusne porušoval aj on, lebo poslal na smrť troch študentov za to, že rozširovali protištátne letáky, a pripomenul mu, že poslal na smrť aj prezidenta Tisa. Prokurátor Rašla odpovedal, že navrhoval trest smrti z presvedčenia a nemá dôvod ho meniť.

V rukopise o procese s Tisom okrem iného napísal:

Okolo procesu s Tisom a spol. sa vynorilo viac problémov. Nijaký právnik, či odborník, a teda ani nikto z politických činiteľov demokratickej strany (a to ani Jozef Lettrich, Ján Ursiny, ale ani bývalí ľudáci Ján Kempný a Miloš Bugár) nemohol očakávať, že by Národný súd mohol vyniesť iné tresty než trest smrti. SNR síce vydala novelu k nariadeniu č. 33/45 Zb. nar. SNR, aby sa retribučným súdom umožnilo podľa zákona zmierniť alebo zmeniť trest, no iba ako výnimku. Ako som už spomenul, za retribučné delikty (okrem tzv. drobnej kolaborácie) bol stanovený absolútny trest t. j. trest smrti. Aj to bol jeden z dôvodov, že poslanie najmä okresných súdov zlyhalo. Odporovalo totiž právnenému cteniu hromadne ukladať tresty smrti. Pravda, keď boli vynesené tresty smrti – a niekedy aj vykonané – v prípade menších kolaborantov ako bol Tiso, ktorý mal ako prezident fašistického slovenského štátu najvyššiu politickú zodpovednosť za všetkých a za všetko, ťažko sa dal nájsť nejaký dôvod, aby ho súdili miernejšie. A práve preto sa koncentrovalo celé úsilie kruhov, ktoré sľúbili alebo chceli zachrániť Tisu len na to, aby mu bola udelená milosť.

...Trestný poriadok ustanovuje,

že ak súd vyriekne trest smrti, musí sa predseda senátu opýtať, či žiada o udelenie milosti. Daxner ako predseda senátu po prečítaní odôvodnenia rozsudku sa spýtal obžalovaného Tisu, či žiada milosť. Tiso na túto otázku stroho a doslova odpovedal: „Z mravnej povinnosti áno!“ V týchto slovách nebolo ani štipky kajúcnosti (ako sa to teoreticky od odsúdenovcov predpokladá) a Tiso nevyriekol ani slovo „žiadam“, tobož nie „prosim“.

Preto vraj prokurátor Rašla musel navrhnúť pre prezidenta trest smrti, ale spoliehal sa, že Beneš mu udelí milosť. V tejto súvislosti začal uvažovať, ak sa udelí Tisovi milosť, bolo by nespravodlivé, aby druhý súdený, minister vnútra Alexander Mach, bol popravený. Prokurátor Rašla oceňoval Machovu kajúcnosť pred súdom, zdala sa mu úprimná. Taký istý názor vraj mal aj inak neúprný predseda senátu Daxner. Isto k tomu prispela aj skutočnosť, že v prospech Macha svedčil popredný komunista básnik Laco Novomeský, ktorému Mach poskytoval aj dôverné informácie. A preto spolu s Rašlom uvažovali, ako vyriešiť dilemu: miernejšieho vinníka Tisu odsúdiť na trest smrti a hlavného židobijcu Macha iba na dlhoročné väzenie?

■ TREST SMRTI NEDOSTAL

A tak po konečnej úprave rukopisu prokurátor Rašla do knihy napísal, že našli „šalamúnske“ riešenie, pri vnesení rozsudku vylúčia obžalovaného Macha na osobitné pojednávanie. Dôvod vylúčenia bude ten, že Mach sa nemôže osobne zúčastniť na pojednávaní pre „ťažkú chorobu“. Prokurátor Rašla osobne zariadil, aby „ťažko chorého“ Macha premiestnili do vojenskej nemocnice. Vybavil cez známych lekárov aj patrické potvrdenia.

A tak sa na záverečnom hlavnom pojednávaní Národného súdu vyhlásili tresty smrti iba Tisovi a Ďurčanskému. O dva týždne sa Mach „uzdravil“, ale medzitým Tisu urýchlene popravili. Macha po „vzdravení“ odsúdili na 30-ročné väzenie. Vďaka Dubčekovmu socializmu s ľudskou tvárou ho v roku 1968 po odpykaní 23 rokov z väzenia prepustili.

V roku 1953 Rašlovi toto „kamarátstvo“ s Machom zrážali jeho komunistickí kolegovia a odsúdili ho na doživotie. Život prináša paradoxy. Vo väznici v Leopoldove sa odsúdený komunista Rašla stretával s fašistom Machom v záhradkárskom skleníku, v ktorom Mach pracoval ako záhradník. Aj v knihe priznal, že napriek politickým rozporom ich stretnutia boli srdečné.

Keď som v Rašlovom rukopise čítal jeho svedectvo o tom, ako sa navingovala ťažká choroba Macha na pôde Národného súdu, tak som bol aj rád, že ma čechoslovakisti a umiernení komunisti na syndikáte novinárov donútili vydať aj Rašlove spomienky. Hlavný prokurátor na Národnom súde vlastne potvrdil, že proces so slovenským prezidentom bol politicky i právnický zmanipulovaný. S dnes už neobhým JUDr. Tiborom Böhmmom, istý čas bol generálny prokurátor, sme po vyjdení knihy uvažovali o možnosti obnovenia procesu s Tisom, lebo bol evidentne zmanipulovaný. Uvažovali sme, aby Tisove „zločiny“ posúdili zahraniční právnici, nedalo sa to zrealizovať okrem iného aj pre obrovské financie, ktoré by taký proces stál. JUDr. T. Böhmm vo funkcii generálneho prokurátora ČSFR tiež nariadil prešetriť dôkaz, či sa Tiso nachádza na listine vojnových zločincov. Výsledok bol negatívny. Svetoobčana Havla vo funkcii česko-slovenského prezidenta išlo vraj kvôli tomu rozpučiť od zlosti. Robil všetko preto, aby T. Böhmm z funkcie odvolali. Kniha Proces s Dr. J. Tisom, spomienky obžalobcu a obhajcu, vyšla niekoľko mesiacov po takzvanej nežnej revolúcii v náklade sto tisíc výtlačkov. Slováci si ju kupovali najmä pre spomienky obhajcu Žabkaya. Vtedy vydanie knihy vysoko vyzdvihol aj slovenský historik D. Kováč. V recenzii konštatoval, že o Tisovom procese nemožno hovoriť ako o procese, ale o „nepodarenom divadle“. Podľa neho bol národný súd „neobjektívny a predpojatý“.

Pripomenuli si Karola Markoviča a Medzinárodný deň materinského jazyka

Dotyk zeme rodného kraja

Ku koncu fašiangového obdobia, 17. februára 2012, usporiadalo Mestské múzeum a Miestny odbor MS v Šuranoch Kultúrny večierok ako pripomienku k 100. výročiu narodenia významnej šurianskej osobnosti Karola Markoviča a k Medzinárodnému dňu materinského jazyka. Názov Kultúrny večierok nebol náhodný.

Pod týmto názvom sa realizovali programy aj pred niekoľkými desaťročiami, zvlášť v časoch druhej svetovej vojny, keď sa na nich autorsky zúčastňovali aj študenti slovenského gymnázia. Treba pripomenúť, že v týchto vojnových rokoch bolo v Šuranoch jedno z dvoch slovenských gymnázií na území okupovanom Maďarskom. V príjemnom prostredí šurianskej synagógy sa pred početným publikom predstavil mladý domáci Tamburášsky súbor Jozefa Šutku a v rámci regionálnej výchovy aj študenti šurianskeho gymnázia. Tamburáši zahrali niekoľko pekných šurianskych a slovenských piesní, medzi inými aj Slovenskú rodnú dedinu, pieseň Malé randevú, ktorú pôvodne naspieval Jan-

ko Blaho v roku 1937, a pieseň vojvodinských Slovákov Ten môj rodný kraj. Celý program nakoniec vyvrcholil pochovaním basy.

Študenti gymnázia odprezentovali Markovičov životopis a básne z knihy Ludové piesne a balady šurianskej oblasti, ktorá vyšla v roku 1941 vyšla v Báčskom Petrovci. Autorom bol vtedy malý Karol Markovič, pišuci pod pseudonymom Dušan Michalský. V úvode Markovič píše: „Zem je silodarnou matkou, ktorá svojou miazgou syti všetkých pochádzajúcich z nej. Dotyk zeme rodného kraja opakuje sa vo všetkých obdobiach ľudského života... Nôžky malého dieťaťa učia sa prvým krokom na rodnéj otcovskej zemi. Pluh roľníka kypri žirnu pôdu od

nepamäti. Hrst' čiernej zeme hádže sa ako posledný pozdrav do hrobu a kosti Bernoláka, Čulena a Cabana práchnivujú v zemi rodného kraja, aby potvrdili

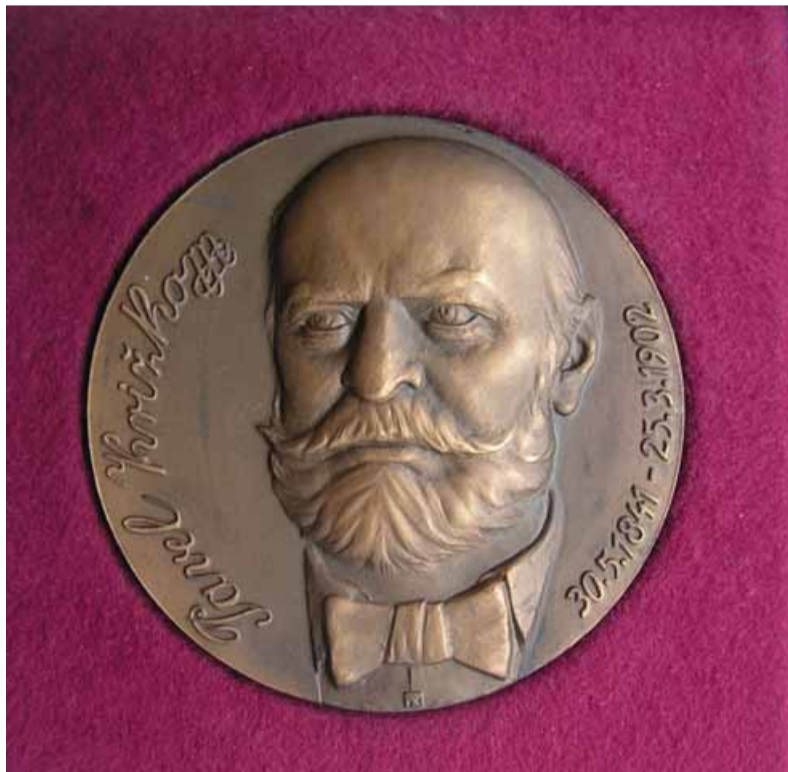
Miroslav ELIÁŠ

triumf ducha a večnú platnosť zásady – duch nikdy nezomiera. Z dotyku rodnéj zeme vyrástli aj naše ľudové piesne. Vyznačujú sa tvrdosťou a priamosťou, úprimnosťou a vtipom. Lúboštné piesne z našich dedín sú charakterizované otvorenosťou, ktorá snáď zarazí každého moralistu. Rodia sa, vznikajú a zabúdajú sa piesne v šurianskej oblasti. Lebo každá pieseň žije tak dlho, ako trvá láska k nej. Daj Bože, aby láska k našim slovenským piesňam bola večná.“

Vyhlásili Rok spomienky na archivára Pavla Križku

Literárny večer v Kremnici

Miestny odbor Matice slovenskej v Kremnici si aj tento rok na literárnom večeri 23. 2. 2012 pripomenul významné osobnosti – Pavla Križku pri 110. výročí úmrtia, Jozefa Miloslava Hurbanu pri 195. výročí narodenia a Jonáša Záborského pri 200. výročí narodenia.

Pavol Križko (30. máj 1841 Banská Bystrica – 25. 3. 1902 Kremnica) bol prvý z troch významných archivárov mesta Kremnica. Pôvodne sa vyučil tkáčskemu remeslu. Po ukončení gymnázia v roku 1860 prichádza do Kremnice, kde dvanásť rokov pôsobil ako učiteľ a organista

evanjelickej cirkvi. V roku 1872 ho vymenovali za mestského archivára Kremnice. V roku 1873 ho mesto poverilo aj registráciou listín. V rokoch 1877 až 1889 bol i účtovníkom mesta. Ťažiskom jeho práce boli dejiny Kremnice a okolia, baníctva, mincovníctva, mestskej správy a iné. Svoje pri-

spevky uverejňoval v rôznych časopisoch, bol aktívny funkcionár Matice slovenskej a jej zakladajúcim členom. V roku 1889 presťahoval archív do nových priestorov, položil základ mestskému múzeu. Podrobnejšie o živote a diele Pavla Križku sa môžeme dozvedieť na sympóziu 28. 3. 2012. Na jeho pamiatku mesto Kremnica umiestnilo na dome, kde žil, pracoval a umrel v roku 1932 pamätnú tabuľu a pomenovali po ňom aj ulica.

Jozef Miloslav Hurban (19. 3. 1817 Beckov – 21. 2. 1888 Hlboké), organizátor národného hnutia, výrazná osobnosť slovenských dejín, účastník a organizátor všetkých kultúrnych i politických akcií na Slovensku pôsobil ako evanjelický farár v Hlbokom. Bol najaktívnejším členom Spoločnosti česko-slovenskej a po jej zrušení i Ústavu reči a literatúry československej. Zasadzoval sa za spoločenskú emancipáciu Slovákov, organizoval divadelné predstavenia, čitateľské krúžky, nedeľné školy a spolky miernosti. Zaoberal sa aj dejinami slovenskej literatúry a pozornosť venoval národnej kultúre a povzneseniu slovenského duchovného života. V revolučných rokoch 1848 – 1849 sa Hur-

ban stal jedným z hlavných organizátorov a vodcov slovenských dobrovoľníkov. Písal básne, prózu, literárno-historické štúdie, fejtóny, kritiky, glosy a iné. Jeho najznámejšou historickou povestou je Olejkár.

Jonáš Záborský (3. 2. 1812 Zábore – 23. 1. 1876 Zubčany), historik, publicista, redaktor, evanjelický, neskôr katolícky kňaz, básnik, prozaik, autor homiletickej a historickej literatúry a literárny kritik. Považujú ho za rozporuplnú osobnosť, analytika, komentátora a kritika romantických ilúzií o živote. Snažil sa pomáhať ľuďom, no narážal na hlbokú ľahostajnosť a zostával nepochopený. Na rozdiel od celej družiny štúrovcov uprednostňoval odstránenie hmotnej biedy ľudu, odsudzoval postup uhorských revolucionárov a orientáciu Slovákov na Viedeň. Motívy jeho poézie vyplynuli z kollárovskej idey všeslovanstva, polemického postoja k vládnym kruhom, ako aj k romantickej aktivite vlastnej generácie.

Záverom literárneho večera MO MS v Kremnici pri príležitosti 110. výročia úmrtia archivára Pavla Križku bol vyhlásený Rok spomienky na Pavla Križku. Na tomto podujatí sa zúčastnila aj členka MO MS Darina Salátová, bývalá pracovníčka archívu, ktorá pri odchode do dôchodku v roku 2009 dostala ocenenie – ďakovný list a pamätnú medailu Pavla Križku Za zásluhy o rozvoj slovenského archívnictva, ktoré udeľuje Ministerstvo vnútra SR, odbor archívnictvo oceneným pracovníkom.

Milan RYBÁRSKY

Svoje bohaté zážitky opísal v knižočke S hádzanou po svete. Prvým zľava je Marián Kafka, publicista, kronikár Olympijského klubu v Košiciach a člen Slovenskej olympijskej akadémie. Za aktivity a publikácie popularizujúce históriu slovenského olympijského hnutia a slovenských olympionikov dostal Plaketu SOV a Bronzové kruhy SOV. Všetci hostia príjemného stretnutia porozprávali študentom o svojej príprave, športových zápoleniach a doc. A. Gajdoš s M. Kafkom i o náročnej príprave svojich publikácií, vzácných pre športovú históriu. Inšpirujúce podujatie, približujúce mládeži úspechy Slovákov vo svete športu, zorganizovala s vedením gymnázia H. Zolovčiková, riaditeľka Domu MS v Košiciach.

Ján DOBÁK

MATIČNÁ ESEJ

VÝZVA NA ZAPOJENIE SA DO SÚŤAŽE O MATIČNÚ ESEJ

Téma pre nultý ročník:
Je ešte stále Matica slovenská jednotou milovníkov národa a života slovenského?

Východisko: Zostáva na začiatku 21. storočia aktuálnou myšlienka zakladateľov Matice slovenskej z roku 1863, uvedená v jej stanovách, že „*Matica slovenská je jednotou milovníkov národa a života slovenského*“?

Tézy: Národná hrdosť – čo znamená a ako sa vníma na začiatku 21. storočia
Prejav vlastenectva v súčasnom globálnom svete
Slovensko – malá krajina v strede Európy
Matica slovenská – nositeľka historických tradícií a jej miesto v súčasnej spoločnosti
Podiel slovenskej kultúry v rámci európskeho kultúrneho dedičstva

Organizačné pokyny:

Súťaž bude prebiehať v dvoch kategóriách: pre žiakov stredných škôl a pre študentov univerzít. Požadovaný rozsah úvahy (stredné školy) je 1 až 4 normované strany, t. j. 1 800 až 7 200 znakov, vrátane medzier. Maximálny rozsah eseje (univerzity) je do 6 normovaných strán, t. j. 10 800 znakov vrátane medzier. Súťažné práce zašlite do Matice slovenskej: Zo stredných škôl poverený pedagóg na adresu matica@matica.sk najneskôr do 16. apríla 2012. Z univerzít poverený pedagóg na uvedenú adresu najneskôr do 23. apríla 2012. Jednotliví záujemcovia, ktorí sa nezúčastnia na súťaži na podnet svojej školy, ale samostatne, môžu poslať svoje práce do 30. apríla 2012.

Odmeny pre víťazov sú:

1. cena: 150 €
2. cena: 100 €
3. cena: 50 €

Slávnostné celoslovenské vyhlásenie výsledkov súťaže bude v rámci podujatia Veniec víťazov v Martine dňa 7. júna 2012. Výsledky budú zverejnené po tomto termíne na webovej stránke www.matica.sk.

Fašiangy sa krátia

Podujatie Fašiangy sa krátia sa uskutočnilo 17. februára 2012, zorganizovali Gemersko-malohontské osvetové stredisko, CVČ Relax, MŠKS a Dom a MO Matice slovenskej Rimavská Sobota. S fašiangovým obdobím sa rozlúčili členovia folklórnych súborov z Rimavskej Soboty, členovia MO MS a členovia klubu Ethnohis. Fašiangujúci, oblečení v ľudových krojoch a tradičných maskách, začali veselé pochádzky po meste, ktoré vyvrcholili kultúrnym programom na Hlavnom námestí, kde sa predstavili s krátkym programom folklórne súbory Rimavan a Háj, detské FS Lieskovček a Hájik, členovia MO MS a členovia klubu Ethnohis. Na záver nechýbalo ani pochovávanie basy ako symbolu fašiangovej zábavy. Účinným kolektívom sa poďakoval primátor mesta Jozef Šimko. Súčasťou podujatia bolo aj vyhodnotenie výtvarnej súťaže Fašiangy na Gemi a Malohonte. Zapojilo sa do nej devätnásť základných škôl z regiónu Gemera-Malohontu. Po skončení pochádzky a kultúrneho programu bolo pripravené občerstvenie a ochutnávka jedál starých mám. (rs)

Podujatie priblížilo mládeži športové úspechy Slovákov

Osobnosti slovenského športu knižne

Na Športovom gymnáziu v Košiciach študentom nedávno predstavil Anton Gajdoš svoju výnimočnú knihu **Osobnosti slovenského športu 1896 – 2006**. Autor je bývalý majster Slovenska v gymnastike a prvý reprezentačný tréner slovenských mužov.

Okrem iného napísal mnoho kníh a štúdií o športovej gymnastike a bol tiež komentátor TV na 10. majstrovstvách sveta a 2. olympijských hrách. Vznik knihy komentoval stručne: „Oproti ostatnému svetu na Slovensku chýba súbornejšie dielo o úspechoch slovenských športovcov, podobne ako o paraolympionikoch. Naša mládež pozná súčasné „celebrity“, no nevie, kto je napríklad J. Za-

chara. Pokúsil som sa to napraviť...“ Dodajme, že sa mu to podarilo a knihu v elektronickej podobe už možno čítať i na internete. Ďalší hostia podujatia: Futbalový brankár VSŽ Košice Anton Švajlen, majster športu (prvý sprava), držiteľ striebornej olympijskej medaily z OH 1964 v Mnichove, predseda Olympijského klubu v Košiciach, spoluzakladateľ Olympijskej spoločnosti Slovenska, člen desiatky najúspeš-

nejších športovcov 20. storočia, o. i. držiteľ Zlatého odznaku Slovenského futbalového zväzu a predseda olympijských klubov Slovenska. Druhý zľava je legendárny hádzanár Tatrana Prešov, Dukly Praha a VSŽ Košice, zaslužilý majster športu Anton Frolo, majster sveta a dvojnásobný majster ČSR. Tento pedagóg a úspešný tréner bol vyhlásený za najlepšieho hádzanára bývalého Československa.

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ,
predseda Matice slovenskej

Prečo voliť vlastencov?

Naše svetom ovládané médiá delia Slovákov na zostálych, uprednostňujúcich sociálne a národné myšlienky, velebiacich mýty, kam poniektorí zaraďujú aj sv. Cyrila a Metoda. A na Slovákov moderných, ktorých myšlienky sú európske a ktorí nepotrebnú barličku vlastenectva. A teraz sa podržte: vraj zatiaľ čo tým prvým neprekáža korupcia ako taká, tí druhí s ňou bojujú!

Zaiste, je to do neba volajúca nepravda a lož! Iba ak by sme pripustili, že tí druhí ten svoj „boj s korupciou“ ťažko prehrávajú. Napokon sami sa usvedčujú Gorilou, Sasankou, ale aj 99-percentnými podfukmi pri zbieraní podpisov na registráciu čudnej strany so zatajovanými koreňmi a cieľmi. Nepravda je to napokon aj preto, že Matica sa hlási medzi prvých Slovákov a proti nečistým praktikám pri používaní verejných peňazí bojuje, pokiaľ jej sily stačia.

Iste, keby sa aj „moderní Slováci“ hlásili k vlastenectvu, bol by nadpis toho textu iný, asi by si všimol korupciu. Tá však s nedostatkom vlastenectva súvisí! V jednom východoslovenskom okrese by napríklad policajti ušetrili ročne 3,5 milióna, keby všetci občania Slovenskej republiky vedeli po slovensky a policia by nemusela pri vyšetrovaní platiť tlmočníka! Všimnite si, my vlastenci nie sme proti tomu, aby menšina poznala svoj materinský jazyk, sme len za to, aby sa na Slovensku dohovori-la po slovensky! A aby tak nevháňala naše peniaze do vreciek tým spomedzi nej, ktorí robia tlmočníkov!

A kam zaradiť neuveriteľný div, že daňovému riaditeľstvu viac ležia na srdci naše menšiny ako plnenie jeho „originálnej“ funkcie: zabezpečovať efektívny výber daní! Rozposlalo totiž príkaz, aby na daňových úradoch pracoval niekto, kto ovláda jazyk menšiny! Nie je to niečo, čo sa podobá ak už nie korupcii tak sabotáži?
Aj to sú dôvody, prečo voliť vlastencov.

Predplatné
na rok 2012

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Štvrťročné predplatné 6,50 €

Cena jedného výtlačku bude
0,50 €, cena výtlačku
v prípade dvojčísła 1 €.

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na tel. čísle 043 / 4012 837 a na adrese snnredakcia@matica.sk

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

VYDÁVAJÚ ČASOPIS

Vedenie Základnej školy v Jasove sa opäť rozhodlo vydávať školský časopis. Má šestnásť strán a všetci, ktorí sa podieľajú na jeho vydávaní, sú členovia Matice slovenskej. V prvom čísle takmer polovicu článkov venujú bohatej matičnej činnosti, ktorej organizátorom je táto, na východnom Slovensku známa škola. Čitateľ sa dozvie o matičných akciách, ktoré školu preslávili nielen na Slovensku, ale aj za hranicami našej vlasti. V kultúre sa dočíta o matičnom festivale Hronského Jasov, o 7. ročníku matičného festivalu Dobšinského Košice, ďalej o slávnostných akadémiách konaných k výročiam významných slovenských spisovateľov, ktorí pôsobili v Matici, a podobne. V rubrikách zo športu sú informácie o 1. ročníku Jasovského matičného mini maratónu mieru a 3. ročníku vianočného matičného turnaja v stolnom tenise. V rubrike

Navštívili nás sa píše o zahraničnej návšteve z Londýna, ktorá má k našej najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizni Matici slovenskej vrúcny vzťah. Čo popriať tejto nádhernej základnej škole v Jasove? Aby jej spolupráca s Maticou slovenskou prostredníctvom tamojšieho MO MS bola taká aktívna, ako je to už počas veľmi krásnych deviatich rokov. Lebo jasovskí matičiari si našu Maticu nosia stále hlboko v srdci.

František MRVA

OBNOVILI ČINNOSŤ RADY

Vo štvrtok 23. februára 2012 sa stretli predstavitelia miestnych odborov Matice slovenskej z okresov Bytča, Čadca, Kysucké Nové Mesto a Žilina, aby vytvorili a obnovili činnosť Oblastnej rady Matice slovenskej Kysúc a Horného Považia. Na stretnutí sa zúčastnili aj Jaroslava Mőcová, riaditeľka Členského ústredia MS, Lubomír Kraľovanský, predseda Krajskej rady MS Žilinského kraja a predsedovia trinástich MO MS. Po úvodnej časti nasledovalo kreovanie vedenia oblastnej rady. Za predsedníčku zvolili Adrianu Vraňanovú Kubíckovú z MO MS Nezbudská Lúčka, podpredsedom sa stal Pavol Ďurčo z MO MS Strečno (obidva MO MS boli založené v roku 2011) a tajom-

ničkou Zuzana Miškovská, pracovníčka D MS v Žiline. Ďalším dôležitým bodom rokovania bola príprava Krajského snemu MS Žilinského kraja, ktorý sa bude konať 12. mája 2012 v Liptovskom Mikuláši. Po diskusii boli za každý matičný okres navrhnutí kandidáti a náhradníci do Krajskej rady. Jaroslava Mőcová potom informovala členov oblastnej rady o novom systéme udeľovania matičných oceňovaní. Vedenie oblastnej rady na záver načrtnú plán aktivít na rok 2012. Všetkým členom Oblastnej rady Kysúc a Horného Považia prajeme veľa elánu a tvorivých síl do ďalšej činnosti.

Branislav KOHÚT

DEŇ VZKRIESENIA SLOVENČINY

Štrnásť február je pre slovenskú verejnosť známy aj tým, že v tento deň pred 169 rokmi v Štúrovej izbe na Panenskej ulici v Bratislave sa stretli Ľudovít Štúr, Ján Francisci-Rimavský, Samo Vozár, Ján Kalinčák, Janko Gáber-Lovinský a Samo Štúr a dohodli sa, že budú písať po slovensky. V ten istý deň, ale dávno predtým, v roku 869 zomrel v Ríme svätý Konštantín – Cyril. Tieto historické fakty v aleji slovenských dejateľov v Rimavských Sobotách si matičiari spolu so študentmi a učiteľmi stredných škôl pripomenuli spomienkovou slávnosťou. Symbolické kytičky položili študenti a matičiari k súsošiu Bakulíného a Francisciho-Rimavského a na Hlavnom námestí k pamätnej tabuli Sama Vozára. Sprievodné slovo predniesli riaditeľka Domu MS Ingrid Šulková a člen výboru MS Peter Dragijský.

INGRID ŠULKOVÁ

FAŠENGI, FAŠENGOVO ČASI...

Pred Popolcovou stredou sa v Michalovskom mestskom kultúrnom stredisku zišli návštevníci rôznych vekových kategórií, aby sa spoločne rozlúčili s fašiangami. Fašengi bol názov kultúrneho podujatia, ktorého organizátorom bol Dom Matice slovenskej (D MS) v Michalovciach v spolupráci s ďalšími najpopulárnejšími – so Zemplínskym múzeom, s mestským kultúrnym strediskom, mestským úradom – odborom školstva. Dali si za cieľ oboznámiť

s týmito peknými tradíciami najmä najmenších Nemohol tu chýbať ani nositeľ týchto zvykov – dedinská folklórna skupina Rakovčan, ktorá s Maticou slovenskou už dlhé roky spolupracuje. Všetkých prítomných na úvod privítala riaditeľka D MS M. Kušnirová. Dom MS týmto podujatím začína stabilnejšiu spoluprácu s tými najmenšími – škôlkarmi. FS Rakovčan sa v plnej miere postarala o obraz záveru fašiangov na Zemplíne „v praxi“: gazdiňa (gazdiňa) na javisku víjala fašiangových hostí – škôlkari prichádzali postupne a predstavili sa asi v desaťminútových vystúpeniach, na stole u gazdinej pribúdali fašiangové dobroty. Vystúpenie detí potom vystriedali piesne sólového speváka z Rakovčanu a všetci prítomní sa spoločne učili jednu z fašiangových piesní. Vyvrcholením podujatia bolo vystúpenie DFS Rakovčan.

KAMILA CHILOVÁ

POCHOVALI BASU

V sobotu 18. februára 2012 v Kultúrnom dome v Dolnej Marikovej sa konala ľudová veselica Pochovávanie basy. Naš MO MS Dolná Mariková bol spoluorganizátorom kultúrneho programu. Táto akcia má niekoľkoročnú tradíciu a teší sa veľkej obľube. Okrem tradičnej tančovačky na ľudový nôtu pre všetky vekové kategórie je hlavným lákadlom kultúrny program. Účinkujúci predvádzajú tradičné ľudové zvyky a obrady spojené s obdobím zimy a príchodom jari. Perličkou sú tance v podaní miestnych zabávačov. Tento rok sme vybrali do programu niečo z kultúry Keltov ako susedov našich slovenských predkov a nechali sme sa inšpirovať i škótskymi tancami a krojmi. Program mal veľký úspech a naši muži boli opäť neodolateľní. V kiltoch a ženskom preoblečení si získali srdca publika a postarali sa o dobrú zábavu. MO MS Dolná Mariková sa pravidelne zúčastňuje na kultúrnych akciách a bez našich tvorivých dielní by často neboli zrealizované. I keď sme malý miestny odbor snažíme sa svojou činnosťou vyrovnáť väčším.

ZUZANA PLŠIČIKOVÁ

LechaNoviny 6,3 – 7,8/2012

<p>Heslo týždňa Každý muž potrebuje manželku, pretože je plno takých vecí, za ktoré jednoducho nemožno viniť vládu.</p> <p>Kremnický he-he-heft - Život je ťažký...! - Mne to nemusíte hovoriť. Koľko ráz som už muselrobiť hlupáka, aby som nevyzeral ako idiot.</p> <p>Kakisentencie z plnej poľnej neznámeho vojaka * Poručík nič nevie, a robí všetko, kapitán vie všetko, a nerobí nič, major nevie nič, a nerobí takisto nič, plukovník nevie nič, ale všetkým pridáva prácu. * Gver má tieto tri časti: bodák a vyterák. * Najlepšia obrana je útek.</p>	<p>Otáznikonvík Keď máte v byte mrvavce, čím ich kŕmite? Leopold F., Prešov Zást. šéfr. Emil Semanco: - Oni sa nepýtajú a my jeme, čo nám nechajú.</p> <p>Listovali sme v pamätníčku účastníčky Hviezdoslavovho Kubína Dobroslav Chrobák: Zrak sa vracia (príbeh slepca) Peter Jilemnický: Vkus cukru (horor pre diabetikov)</p> <p>Telefonát z Nitrianskeho Pravna - Včera som bol na pive so svojim vedúcim. Dnes už chce, aby som robil.</p> <p>TV Aj múdry schybi - Ako znie budúci čas od slova ísť?</p>	<p>- Nepôjdem. - Budúci... - Budúci? Ostanem.</p> <p>Spomínáme... Na margo 34. (marcového) výročia letu prvého česko-slovenského kozmonauta do vesmíru na raketke Saľut 6 sme dostali potrubnou poštou toto: Vladimír Remek celou Zemí oblít, nestačil vše oblít!</p> <p>Zo živočíchopisu obyvateľa Rače Kupoval si ležiak. Raz pivo, inokedy knihu.</p> <p>P. S. Najhoršia vec na cenzúre je (vy-mazané pri cenzúre).</p>
--	--	--

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Dunajská 18, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 92 44 85. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahoslav MACHALA, Pavol MAČALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

Zasadala oblastná rada regiónov Liptova a Oravy

V Dome Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši po prvýkrát v tomto roku zasadala Oblastná rada MS regiónov Liptova a Oravy. Na zasadnutí sa zúčastnili aj riaditeľka Členského ústredia MS Jaroslava Mőcová a predseda Krajskej rady MS ŽSK Lubomír Kraľovanský.

Stretnutie viedol predseda OR a zároveň riaditeľ Domu MS Milan Stromko, ktorý vo svojom príhovore hodnotil činnosť Matice slovenskej v Liptove a na Orave. Konštatoval, že za posledné dvojročné obdobie činnosť Matice v našich oblastiach nabrala nový smer a matičné hnutie sa prebudilo. Dom MS vedie analýzu členskej základne v jednotlivých MO MS a OMM. Na začiatku roku 2011 bolo v MO MS a OMM Liptova a Oravy evidovaných spolu 574 členov. V priebehu jedného roka toto číslo narástlo a na začiatku roku 2012 evidujeme už 722 členov, čo je nárast o 148 členov v priebehu jedného roka. Práca na získavaní nových členov však pokračuje a všetky MO MS sa snažia svoje aktivity zatriktívniť pre širokú verejnosť, a tým pritiahnúť čo najväčší záujem verejnosti. Podobne je to aj v oblasti zakladania nových MO MS, čo je úloha nefahká, no zamestnanci Domu MS na tom intenzívne pracujú. V hodnotiacej správe odznelo aj poďakovanie tým MO MS, ktoré sa zapojili do petície či už na podporu zachrány súsošia štúrovcov, kde sa liptovským a oravským matičiarom podarilo odovzdať takmer 700 podpisov, alebo petície na podporu slovenského jazyka, kde sme nazbierali niekoľko tisíc podpisov. Pracovať treba aj na zvyšovaní predajnosti Slovenských národných novín. Pracovníkom D MS sa v krátkom čase podarilo získať zatiaľ 11 nových predplatiteľov, postupne však pribúdajú ďalší.

Riaditeľka Členského ústredia MS Jaroslava Mőcová vyzdvihla prácu Domu MS, no najmä prácu matičiarov združených v MO MS. Hlavným bodom zasadnutia bolo predovšetkým prerokovanie pripravovaného Krajského snemu MS Žilinského kraja, ktorý sa bude konať v Liptovskom Mikuláši 12. mája 2012.

Predseda KR MS Lubomír Kraľovanský informoval o pripravovanom sneme a o štatúte Krajskej rady. Dôležitou súčasťou zasadnutia OR bol práve návrh kandidátov na predsedu KR a členov KR. Každý okres navrhol jedného kandidáta a jedného náhradníka do KR MS. Oblastná rada sa dohodla aj na kandidátovi na predsedu KR MS.

Ďalším bodom programu bola diskusia, v ktorej odznievali návrhy na matičné aktivity v regiónoch Liptova a Oravy. Niesla sa v príjemnom, a predovšetkým tvorivom duchu a všetci sa jednoznačne zhodli na tom najdôležitejšom – na spolupráci. Ako sa vraví, v jednote je sila, a to by malo platiť aj v našej Matici slovenskej. Vzájomné stretávanie sa, spolupráca na akciách, vymieňanie si skúsenosti je dôležitým prvkom v činnosti matičiarov.

Marek NEMEC